

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

á. – ábra, c. – című, fk. – fénykép, h. – hossz, i.h. – idézett helyen, i.m. – idézett mű, l. – lásd, m. – magasság, rz. – rajz, sz. – szélesség, t. – tábla, uo. – ugyanott, uő. – ugyanő, vő. – vesd össze;

AMET.: *Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei*, Dolg.: *Dolgozatok a kolozsvári Bolyai Tudományegyetem Magyar Nyelvtudományi Intézetéből*, EM.: *Erdélyi Múzeum*, Ethn.: *Ethnographia*, ETF.: *Erdélyi Tudományos Füzetek*, MNyr.: *Magyar Nyelvőr*, MN.: *Magyar-ság Néprajza*, Műv.: *Művelődés*, NéprÉrt.: *Néprajzi Értesítő*, SziReN.: *Szilágysági Református Naptár*.

A szövegben kurzívval szedett szavak magyarázata a műszótárban található meg.

MŰSZÓTÁR

E szójegyzék az egyes tanulmányokban előforduló néprajzi műszókat sorolja fel és fűz hozzájuk rövid értelmezést. Csak azoknak a szavaknak az értelmezése hiányzik, amelyeknek alakja és jelentése a köznyelvvél teljesen egyező.

Az értelmezés után jelezzük a fogalmak előfordulási helyét a szövegben (álló számmal), utalunk az egyes tanulmányokban előforduló rajzokra (dőlt számmal) és fényképekre (álló számmal). A könnyebb tájékozódás kedvéért a rajz- és fényképanyagra utaló számok előtt római szám jelöli az egyes tanulmányokat, amelyekben a képmelléletek találhatóak.

A

- ablakkeretcifra* esztergályozott dísz a külső ablakkereten 48
- abrosz* szőtteményfajta, a hozomány tartozéka 132
- abroszrózsa* hímzésminta 168
- acélos* szedettes szöttesminta 150
- ágas* 1. a koszorúgerendákat tartó oszlop 15, 22, I. 13, 16, 18 rz. 2. a fejfa faragott részének díszítőeleme III. 10, 12 rz. – 1. *korona*
- ágasfejfa* elágazó, koronaszerű faragásban végződő fejfa 121, III. 10, 12 rz. – 1. *koronás*
- ágy* 36, 45, I. 17, 18 rz.
- agyag* edénykészítéshez használt föld 72
- agyagáztató pad* lábbonálló teknő, az agyag előkészítésére szolgál 75 – 1. *bőcsőpad*
- agyagbányahely* edénykészítésre alkalmas agyag-lelőhely 73
- agyagbök* agyagszemcse 75 – 1. *bög*
- agyaglyuk* az agyag kibányászására ásott kútszerű üreg 74
- agyagmártó dézsa* a tőkéről leszelt agyag áztatására való fakád 75, II, 7 rz.
- agyagostóke* fatuskó, amelyen az agyagot gyúráják 75, II. 3 rz.
- agyagszelő* az agyag feldarabolására használt ásószerű vágóeszköz 75, 99, II. 3 rz. – 1. *szelő*
- agyagtapotó* lepedő, amelyen lábbal puhítják az agyagot 75
- agyagvágó* 1. ásószerű, fából készített vágóeszköz; ezzel szelik föl az agyagot 75, II. 3 rz.
2. ásószerű fa vágóeszköz, amellyel a forma széléről a fölösleges agyagot levájják 99
- agyagverő* pad, amelyen az agyagot a korongoláshoz előkészítik 99
- ágyfűtű* az ágy fejéhez tett hímzett lepedő 151, 160, IV. 39, 55 fk. – 1. *ágyfűtűlvaló*
- ágyfűtűlvaló* 125, 141, IV. 9 rz. – 1. *ágyfűtű*
- ágygömb* esztergályozott dísz az ágy négy sarkán 48
- ágylepedő* a vetett- és a hálóágy letakarására használt díszes lepedő 141 – 1. *ágytakaró*, *ágytakarólepedő*
- ágyrózsa* esztergályozott dísz az ágy fejénél 48
- ágytakaró* a vetettágy letakarására használt lepel 50, 135, 141, IV. 8 rz. – 1. *lepedő*, *ágylepedő*, *ágytakaró lepedő*
- ágytakarólepedő* 50, 135, 141, IV. 8 rz. – 1. *ágylepedő*, *ágytakaró*
- ajándékguzsaly* szerelmi zálogként a leánynak ajándékba adott, díszesen faragott guzsaly 105, 112
- ajtó a pitar felé* a szobából a pitvarba nyíló ajtó I. 46
- alja* a bögatya szárának alsó része 192
- aljalás* a szoknya aljának belső felére varrt bélés 201
- alma* 1. ecsettel festett díszítőelem az edényen II. 9 rz., 2. szöttes díszítőelem 138
- almás* 1. szedettes szöttesminta 131, 150, 151, IV. 4, 6, 7, 20 rz. – 2. hímzésminta 154, IV. 22 rz.

almáscsik szöttes díszítési mód 144
alsóing rövid ujjal, gallérral készített ingfajta 188
alsókő a mázórló alsó, lábakon álló része II. 7 rz.
alsópárkány a kemencesátor alsó szegélycsempéje 30, 100, I. 26, II. 20 rz.
alsószoknya a fersing alatt viselt szoknya 191, V. 14 rz.
apróalmás varrottas párnavég-minta 166, IV. 22 rz. – 1. *kisalmás*
apró ránc a régi férfiingek ráncolási módja 187, 190, 191 – 1. *kerekránc*
asztal 45, I. 17, 18, 20, 45 rz.
asztalláb 48
avatás a fazekaslegény felvétele a céhbe 67, II. 2 rz.
ázik vízben puhul (az agyag) 75
áztat vízben puhítja (a kenderszálat) 127
áztatás az agyag vízben való puhítása 74

B

bab háromszögű faragott mintaelem a guzsalyon III. 3 rz.
babakémény sárral bélelt szikrafogókas a pitvar felső részében 31 – 1. *bobottya*-, *fa*-, *kas*-, *kijáró*-, *vaskémény*, *füstfogókas*, *kas*
babbogató babos, pettyes minta festése a tűzhely körüli falon 34, I. 23, 27 rz. – 1. *babozás*
babozás 1. 23, 25 – 1. *babbogató*, 2. metszett díszítés a guzsalytalpon III. 3 rz.
bagdándi bakrétás varrottasfajta 157, IV. 14, 38, 55 fk.
bajucc vagy *bajuc* bajusz 184
bakancs 204
baracmagos négynyüstös szöttesfajta 130
báránybőr a pucikpadra terített bőr 36, I. 24 rz.
bárd széles pengéjű, rövid nyelű vágó-faragó eszköz 114
bársonycsikos szedettes technikájú szöttesfajta 130, 144, IV. 5, 13, 14 rz.
bársonycsikú szöttes szöttesfajta 124, 136, IV. 5 rz.
bársonyos nyolc szálával vetett fonalból szőtt vászon minősítése 129
béfon a hajat összefonja 183
béfir hüvelykujját az agyagformálás kezdetén az agyagba nyomja 76
bégalléroz 1. a fersing, szoknya felső felét pánttal levarrja 201, 2. a gallér nélküli ingek nyakkivágását beszegi 187
begyűjtés az égetőkemence alágújtása 79
behajtás a szövég bevésésére való hely a fejfán III. 7 rz.
békasó kvarcsemce 81

béleses tángyér a béles tartására használt lapos cserépedény 91
belévaló keresztzál a szövőszéken 128 – 1. *beléverő*
belever a *kistéhelbe* kifésüli a kenderszösz 127
beléverő 128 – 1. *belévaló*
bepántol keresztpánttal levarr 138, IV. 3 fk.
berakás az edény elhelyezése az égetőkemencében 78
beráz színes (föld)mázzal megszór 82 – 1. *betarkál*
bésinyoroz a gubát beszegi 194
bésodor homlok fölött a hajat becsavarja 183
bészeg 1. a gatya szélét behajtva levarrja 192, 2. az ing szélét behajtja 190
betarkál 82 – 1. *beráz*
betűző mintakönyv 189
bimbó 1. varrottas mintaelem 165, 2. hímzés-motívum a virágoskötényen 203
blúz vékony (karton, szövet) női felsőruha 197
bobottya kémény 25, 31, I. 17 rz. – 1. *baba-kémény*
bocskor lábbelifajta 204, V. 75–78 fk.
bodor a kötényen a hímzésdíszeket egymástól elválasztó rojtos csík 203
bodrikendő rojtos gyapjú nagykendő 184, V. 59, 61, 62, 64 fk. – 1. *budrikendő*, *borzokendő*, *zsalikendő*
bogáncsra teker a kiszűkített és megszárított fonalat matringformába rendezi 127
bojt a guba nyakát összefogó zsinór végén 194
bojtos acskó a lájbi zsebében viselt díszes zacskó, szerelmi ajándék 206, V. 85 fk.
bokály keskeny, hosszú nyakú cserépkancsó 88
bokor varrottas mintaelem IV. 38 rz.
bokréta 1. varrottas mintaelem IV. 39 rz. 2. vásárban vett kalapdísz 185, 205, 3. a fejfát díszítő mintaelem 121 – 1. *bütyök*
bokros varrottas párnavég-minta 151, 166, IV. 30 fk.
bolthajtás csonkakúp alakúra rakott vályogborítás a sütőkemence sátorának vesszővázán; téglából is rakják 29
borda a szövőszék része 129
bordahaj a szövőszék bordájának része 129
borító 1. a lékri elejét díszítő fodros szegélyű csík; ez takarja el a gombsort 197, 2. a lábujjkapcára csavart rongy 204, V. 76 fk.
borogat az edényt egymásra rakja 77
boroscsatlós bortartó cserépkorsó I. 2, II. 10, 17 rz.
boroskancsó (agyag) 69, II. 10 rz.
boroskorsó (agyag) 90
boros kotyogó agyag borszűrő II. 11 rz.
borostyán(föld) a fekete festék egyik alkotó-eleme 83

borostyános feketésbarna színű 63
borostyános tál feketés-barnás színű, borostyánfölddel festett cserépedény 92
borostyánoszás az edénynek takaró-festékekkel való bevonása 83
borzos keszkenő 200 – 1. *bodri-*, *budri-*, *zsallikeszkenő*
bóti cérna gyári cérna 135
bóti csíkos csíkos textilanyagból készített párnahuzat 151
bóti gyócsvászon készen vett gyári vászon 134
bőcsőpad az agyag előkészítéséhez használt teknő alakú pad 75, II. 3 rz. – 1. *agyagáztató pad*
bög agyagszemcse, csomó 75 – 1. *agyagbök*
bőgatya bő szárú, ráncos nyári (ritkán téli) vászon felsőruha 192, 202, V. 30, 31 fk. – 1. *ráncos gatyá, gatyá, gatyaszár*
bök fa agyagsimítóeszköz II. 19 rz.
bölcső 49, I. 42 rz.
bőrszanda lábbelfajta 204
brassai posztó Brassóban gyártott posztófajta 194
buba szöttes és varrottas mintaelem 138, IV. 4 rz.
bubás(kendő) szöttes mintaelem a széles- és kerekkendőn 139
budrikendő vagy *-keszkenő* 200 – 1. *bodrikendő, borzos keszkenő*
büfli prémmel díszített fekete posztó kabátféle 195
bugyigó női alsónadrág 192
bujbele klottból vagy posztóból készült női fekete felsőruha 195 – 1. *bujó, bujka*
bujka 195 – 1. *bujbele*
bujó 195 – 1. *bujbele*
bunda combközépig érő ujjas felsőruha 193
bunda-mellrevaló hétköznapi ujjatlan bunda-felsőruha 194
bútorrács a széktámla ráncos része 48
bütykös 1. szűk szájú boroskanna 87, 2. pálinkáskorsó 69, 90
búzakorona aratástól aratásig a mestergerendáról lecsüngő búzakoszorú 52
bütyök III. 7 rz. – 1. *bokréta*

C

cérnaszélű kendő – kendőfajta 184
cifra 1. több színű fonallal szőtt vagy kivarrt 151, 153, 2. faragott dísz III. 2 rz.
cifraing sok színes gombbal díszített férfiing 190, V. 12 rz.
cifrakerekszemes több színű fonallal, kereszteszemes öltéssel varrt hímzésfajta 156
cifrasurc hímzett kötény 153, IV. 9 fk.
cifra varrottas több színű fonallal hímzett varrottasfajta 148, IV. 3 színes k.
cifrit több színnel varrt ki 143, 154

cikli 1. a férfiing nyakkivágásába varrt vázsondarab 189, 2. a hosszú ing alsó részébe varrt betoldás 186 – 1. *cók, szivanó*
cinpohár céhtag-avatáskor használt pohár II. 2 rz.
cók 186, 189 – 1. *cikli*
cúgos cipő a századforduló táján viselt női lábbeli 204

Cs

csadékkender magvas kender 124
csadékmag a magvas kender szemtermése 124
csap a szék-támlának az ülőlapba illeszkedő része 47, I. 40 rz.
csapat festőszaruval vonalat csorgat az edényre 86
csárdáskalap felhajtott szélű, széles szalaggal díszített kalapfajta 185 – 1. *párizsi kalap*
csatlós bortartó kanca 69, 90
csecs 1. az eceteskanca oldalán levő szopókaszerű kidudorodás 90, 2. a szopókás korsó ivórésze 63, 77, II. 16 rz.
csecseskorsó szopókás víztartó edény 63, II. 16 rz.
csepeget ecsettel fehér és zöld mázat fest az edényre 87
csepegetés zöld és fehér mázzal való díszítés 87
csepű a kenderszál hegyéről lehúzott szősz 127
csepűkötő vastag vászomból készített kötény 126
csepűvel ver csepűből font fonalat használ a szövőszéken keresztszálként 128
cserelveles varrottas lepedőszél- és párnáveg-minta IV. 32 rz.
cserényajtó a tornácról nyíló külső pitvarajtó 24 – 1. *veréce*
cserépalja virágcserep alá tett agyagtányér II. 11 rz.
cserépek az égetőkemencében legfelülre szórt cserepdarabok 78
csiga a nyüstök mozgását elősegítő forgó szerkezet a szövőszéken 129
csigatartó a szövőszék karjára feltett rúd; erre vannak kötve a csigák 129
csillag 1. varrottas díszítőelem IV. 36 rz. 2. szöttes díszítőelem 146, IV. 17 rz. 3. díszítőelem a fejfa faragott részén III. 7 rz.
csillagos 1. szedettes szöttesminta 150, IV. 17 rz. 2. hímzésminta a fejkendőn 184
csinált virág a kucsmán viselt, készen vett virág 185
csipke 1. a pendely gallérjából kihúzott szálak levarrásával nyert széldísz 191, V. 15 rz. 2. a férfiing elején cérnával összehúzott díszítés 190
csipkezsínór ruhadíszítésre használt selyemzsínór 198

csípőbőr bőrdarab, amelyet a fazekas edényformálás közben használ 76, 77, II. 3, 4 rz.
csirkeitato cserépedényfajta II. 11, 15 rz.
csizma vagy *csizma* 204
csokor szaruval festett díszítőelem az edényen II. 9 rz.
csomó kivetett téglarakás 19
csomóba fog két marokkal összefogja az agyagverőn előkészített földet 99
csonka csapott, ferde faragású fejfahát 121
csontpecék guzsalytű, amelyet a szösznek a guzsalyra való felerősítéséhez használnak 105, 127
csorba bevágás az égetőkemence tetején, hogy könnyebben lehessen az edényt a kemencébe rakni II. 6. rz.
csőbe (föhlúz) az agyagot a korongon másodszori felhúzáskor csőszerűvé alakítja 76
csörlő fonalterkerő eszköz 108, III. 6 rz.
csukrosan csokorba kötve (viselt pántlika) 184
csupor 87
csű a vetélőbe tett cső; erre tekerik a kereszt-szálat 129
csüngőfukszias újabb keletű hímzés minta 164
csűr 14, 15, I. 7, 15 rz.

D

darab 1. 5 pászma kenderszál, 2 pászma szöszfonal 127, 2. az agyagból levágott szelet 75
darabba fölmetsz az agyagot fölszeleteli 75
darabszámra darabonként 71
darázsfészek a pendely gallérját díszítő apró hímzés 191
darázsolás a hunyadi kötény ráncainak levarrására használt varráshím 202
daróc posztó felsőruhadarab 126, 194, V. 39 fk.
darutoll a kalapban viselt toll 185
derejemetszős csikkal szövési mód 131
dereka a korsó hasas része 77
derekpárkány a kemencesátort borító középső csempesor 30, 100, I. 26, II. 20, 21 rz.
deszkakar fenyőfa széktámla 45, I. 40 rz.
deszkaláda festetlen, farkasfogasan összerótt fenyőfa láda 42
dézsza nagyobb fakád 75, II, 7 rz.
dikó deszkából készített heverő 24 – I. *mikó*, *nyikó*
díszkivágás metszett díszítőelem a guzsalytalpon III, 3 rz.
díztál újabb keletű agyagedény 93
divatkalap újabbban viselt, a szövetezetekben vásárolt kalapfajta 185, V. 20 fk.
dorombos alma szöszes díszítőelem 136, IV. 6, 7 rz.
dörzsöl (szappannal és mosósózával) 193
dragély a kabát hátrészére varrt pánt 196
(drót)meccó a csempetáblák kivágásához hasz-

nált 20–25 cm hosszú vékony rézdrót 77 99, II. 3 rz.
dunna dunyha; a hozomány tartozéka 132, I. 44 rz.
dupé a leányok elől betűrt hajviselete (a harmincas években divatozott) 183, V. 10 fk.
dupla ernyő a fejfa faragott részének díszítő-eleme III. 7 rz.

E

ecetes edény II, 13 rz.
ecselő a kenderszál finomítására használt ecset 127 – I. *ecset*
ecselte kenderszál ecsettel kifésült kenderszál 127
ecset 127 – I. *ecsellő*
edény (gabona és liszt tartására) 24 – I. *liszteshordó*, *gabonáshordó*
edénykereskedő 71
egészcipő 204
egészfejfa a házasembereknek faragott fejfa 120
egészhaj a nagylegény hajviselete 184 – I. *félhaj*
égetőkatlan cserépedény kiégetéséhez használt kemence 78, II. 6 rz.
egyág egy fonatba font haj 183
egyenes vászon gyapot- és ecselte szöszszálból szőtt vászon 129, 134, 185 – I. *rázottas vászon*
egyenes csapatás szaruval rajzolt minta 82, II. 9 rz.
egyenes csizma mindkét lábon egyformán viselhető csizmafajta 204
egyesszék hegedűforma támlával készített: székfajta 45, I. 40 rz. – I. *karosszék*, *karosszék*
egyfonatba font (haj) a nagyleányok hajviselete 183, V. 11 fk.
egykarikás (ablak) egy ablakszemből álló ablak 25
egykupás egyfülű kisebb edényfajta 90
egyremásra (vásárol edényt) válogatás nélkül 71
egyrend-zsinóros egyszeri zsinórozású 195, 199
egysoros babozás metszett díszítés a guzsalytalpon III. 3 rz.
elcsapja rúdhoz a megszáradt kenderszálat rúdhoz csapdossa 127
elég (a máz) túlhevítéskor színét veszti 79
eleje (a szekrény ~) a láda elülső fele I. 32 rz.
életfa varrottas díszítőelem 163, IV. 39 rz. 11, 37–39 fk.
életvize varrottas mintaelem 177, IV. 38 fk.
elfut szétfolyik a híg festék az edényen 86
ellenzős nadrág sötétkék, zsinóros posztónadrág 202
elnyomtat sima szövással kiegyenlíti a változatosan szőtt motívumot 150

előreöltés öltésfajta 154, 160 – 1. *szálöltés*
előreöltéses újabb hímzésttechnikával hímzett varrottas 154
elsőágy a ház belső fala mentén elhelyezett nyugóhely 25, I. 17, 18, 20 rz. – 1. *vetettágy, rakottágy, nagyágy*
elsőre (kiéget) első ízben teszi az edényt az égetőkemencébe 99
elvág megrepeszti az edényt a hirtelen meleg az égetőkemencében 79
eresztőrúd a fonál eresztésére való rúd a szövőszéken 129
ernyő a fejfa faragott részének díszítőeleme III. 7 rz.
esztováta szövőszék 129
ételhordó nagyobb agyagfazék, amelyben a mézőn dolgozóknak viszik az ételt 90, II. 11 rz.
ételvivő cserépedény II. 11 rz.
evőtágyér cserépedény 91, II. 11 rz.
évszám lap a fejfa része, ide kerül a halálozás éve III. 7 rz.
ezergombos ujjas sötétkék posztóból készült sok gombos felsőkabát 196

F

fabök a csempe felületének egyenletessé tételére használt simítófa 99, II. 19 rz.
faheveder a pitvarajtó léceit keresztben összetartó keményfa deszkapánt 24
fakémény 31 – 1. *babakémény*
fakés az edény korongolásakor használt háromszög alakú formálóeszköz 76, II. 3, 4 rz.
falidisz falra akasztható kis polcon álló virágváza 93, II. 11 rz.
falítálás polcos fali edénytartó 53, I. 46, 47 rz. – 1. *téka, tejka*
falítágyér tálca formájú, recés vagy csipkés szélű díszedény 91 – 1. *lapostágyér*
falra való kistál csak ünnepi alkalmakkor használt agyagedény 93, II. 11 rz.
falra való nagytál csak ünnepi alkalmakkor használt agyagedény 93, II. 11 rz.
faluz edényeladás céljából faluról falura szerkez 69
faminta varrottas mintaelem IV. 39 rz.
famintas fa mintaelemmel díszített szöttes vagy varrottas 141
fapina a vászon kifeszítésére való fa a szövőszéken 129
fara (a kemence ~) a sütőkemence része 24 – 1. *háta*
faragott bölcső keményfából faragott, csaposan illesztett 49, I. 42 rz.
farekesz fazár a cserényajtón 24 – 1. *tőkezár*
farkasfog ruhadíszítésre használt, hullámvonalas, lapos selyemzsinór 198
fasarok 24
faszeg a mestergerendába vert, edény tartására való ék a pitvarban 27, 51
fátyol 205
fazék (agyag) 63, 90, II. 10 rz.
fazekaskatlan edényégető kemence 78, 79, II. 6 rz. – 1. *katlan*
fazekasszín agyagedény-elárusítóhely a piacon 71
fazékfedő (cserép) 79, II. 11 rz.
fehérjuharfa guzsalytalpához használt fa 109
fehér lábli alkalmi felsőruhafajta, fiatalok viselik 199
fej 1. a fejfa faragott része 122, III. 7 rz. 2. a fejfa faragott részének díszítőeleme III. 7 rz. 3. a csizma része 204
fejérföld fehér színű, porszerű festékanyag 67, 83
fejérfölddel leönt első kiégetéshez használt fehér színű porondos festékanyaggal bevon 99
fejfa fa sírjel 114 – 1. *gombfa, fétülvalófa*
fejkötő 1. fekete fodorból készült fejrevaló, a menyasszony viseli 205, V. 19 fk. 2. a kisgyermek fejrevalója 205 – 1. *fűkötő, főkötő*
fejsze 114
fekvőágy napközbeni lepihenésre használt fekvőhely 26, I. 20 rz. – 1. *lepihenőágy, második ágy, heverőágy*
felakaszt a szoknya alját munka közben a korbába tüzi 201
félcipő 204
felcsattogtat az agyagot formáláshoz előkészíti 75
felereszt a szövőszékre hosszanti szálát húz 128
feleresztő hosszanti szál a szövőszéken 128
félhaj 184 – 1. *egészhaj*
félhólyag díszítőelem a fejfa faragott részén III. 7 rz.
felhúz az agyagot a korongon formálja 76 – 1. *fölhúzza elsőre*
felíratlap a fejfa része, ahová a halott nevét és a búcsúztató-szöveget vések III. 7 rz.
félkendő kisebb méretű – 48 X 86 cm –, csak egy csikkal díszített törülköző, lakodalmi ajándékkendő 132, 133, 138, IV. 3 rz.
felkontyol 184 – 1. *kontyba teker*
felköt a hajfonatot visszahajtva felerősíti 183
félkötő kötényfajta 138
félkupás tejfelescspór 0,5 literes agyagedény II. 10 rz.
féllábos olyan lábbeli, amelyik nem egyformán talál mindkét lábra: jobb- és ballábas 204
félrehajtva választékkal féloldalra fésült hajviselet 184
felső női felsőruhadarab 195 – 1. *huszárka*
felsőkö a mázórló kézzel hajtott felső köve II. 7 rz.
felsőpárkány a kemencesátort borító felső szegélycsempe 30, 100, I. 26 rz.

- félsukk* kb. 14–18 cm (az ököl és a kinyújtott hüvelykujj szélessége) 78
- felszaggat* kézzel feldarabol 75
- felszalagoz* a guzsalyt csokorba kötött pántlikával feldíszíti 105 – I. *kipántlikáz*
- féltulipánt* a pendely párkányára varrt hímzés 191
- feltűz* a haját a homlok fölött visszahajtja 183 – I. *bésodor*
- feltűz* a rövid haját tüvel, fésűvel odaerősíti 183
- fenék* 192 – I. *gyatyület, ület*
- fennfűlű* felül füles agyagedény II. 13 rz.
- fenyőág* I. metszett díszítőelem a guzsalytalpon III. 3 rz., 2. szaruval festett díszítőelem az edényen II. 9 rz.
- fenyőágas* I. négynyüstös szőttemény 130, 2. szöttesminta IV. 9 rz., 3. varrottasminta 175, IV. 14, 15 fk.
- fenyőcsuszás* varrottasminta 176, IV. 26 fk.
- fenyőfa* metszett díszítőelem a guzsalytalpon III. 3 rz.
- fersing, felsing* ráncos, szövetből, kartonból, selyemből varrt szoknyafajta 201
- ferslóg, ferslág* I. fiókos ruhatartó ládaféle 27, 2. gabonatartó láda 43, I. 17, 18 rz.
- festékes csupor* (cserép) II. 8 rz.
- festett fersing* kendervászomból hétköznapi használatra varrt szoknyafajta 201
- festett tányér* (cserép) 69
- fésű* vagy *fűsű* 183, V. 10 fk.
- fétű* való *fa* III. 12 rz. – I. *fejfa, gombfa*
- füles szilke* fent füles tejhordó agyagedény 90, II. 12 rz.
- fiók* polcdeszka 53
- fiókgerenda* a ház tetőszerkezetét tartó, a mesztergerendára merőlegesen fektetett keresztgerenda 17, I. 13, 18, 25 rz.
- fiókos kaszten* fiókos szekrényféle 26. I. 20 rz.
- (*fiókos*) *kredenc* alacsony fiókos-ajtós szekrényféle 53, I. 48 rz.
- füskendő* díszes falikendő 136, 138, IV. 6 rz. – I. *széleskendő*
- focsosfazék* híg agyaglé tartására használt fazék II. 4 rz. – I. *focsostál*
- focsostál* 76, II. 4 rz. – I. *focsosfazék*
- fodor* I. az alsószoknya aljára varrt dísz 191, 2. a kerekkötenyek szélére varrt dísz 202
- fogas* I. edénytartó polcféle 51, I. 43 rz., 2. szaruval festett díszítőelem II. 9 rz.
- fogdos* a fonalat a bordába és a nyüstbe befogja 129
- fonalas vászon* kevert, gyapot- és kenderszálból szőtt vászonfajta 134, 193
- fonóház* az a ház, ahová a nők összegyűlnek fonni 127
- fontos* a máz méréséhez használt cserépedény II. 2, 8 rz. – I. *gelétmérték*
- fordító* a pitvarajtó fakilincse 24
- fordított körte* a férfi-fejfa faragott részének díszítőeleme III. 7 rz.
- forma* I. csempedúc 99, II. 19 rz. 2. minta rajzolásához használt sablon 34, 3. téglavető ládika 18
- (*a*) *formát adja* a korongon alakítani kezdi az edényt 77
- főhely* a szobában a padláda fölötti falrész 27
- főkötő, fűkötő* 205 – I. *fejkötő*
- földje* (*a tángyér* ~) a tányér lapos felülete 83
- fölhúzza elsöre* a korongon levő agyagyűrűt az edény magasságának megfelelően fölfelé formálja 76
- fölver* az agyagot a tőkéhez csapkodja 75, 99
- fölveri a székre* az agyagverőn előkészített agyagot a formálószékre felcsapja 99
- fövény* finom homok 73
- főzőfazék* (agyag) II. 10 rz.
- furkó* agyagverő fakalapács 75, 99. II. 3 rz.
- fű, fő* egy maroknyi összekötött kenderszál 127
- fübe csavar* az ecsettel kifinomított kendercsomó egyik végét összecsavarja 127
- függőnytartó* 48
- fülbevaló* 205, V. 84 fk.
- füle* a korsó fogórésze 77
- füles edény* 68
- füles fedő* (cserép) II. 11 rz.
- fület húz* az edény fogantyúját a korongon formálja 77
- fürevaló keszkenő* fehér vásznú, színes fonallal hímzett fejkendő 184 – I. *keszkenő*
- füstfogó kas* 31 – I. *babakémény*
- füstös kamara* a kamarásház része; ennek padlásrészében elhelyezett vakkéményen át távozik a sátoros kemence füstje 22
- fűtő* öntöttvasból készített tűzhely 22, 28, 35, I. 20, 24, 25 rz. – I. *spór, vasfűtő*
- fűzős egéscipő* 204

G

- gabonaedény* a fazékfélék közös neve 72
- gabonáshordó* fedeles faedény 24 – I. *edény, liszteshordó*
- galand* hajba kötött szalag 183
- gálicos sárga* gáliccal sárgított fonal színe 128
- gallér* I. az ingnek a nyakat borító része 187, 2. az alsószoknya, pendely, köteny pántja, amely fent a ráncokat lefogja 191, V. 15 rz. – I. *párkány*
- gatyá* 185, 191, 192 – I. *bőgatya*
- gatyakorc* a gatyá levarrott felső szegélye, lehasítva a csecsemőt csavarják be vele 205 – I. *sláfli, pólyalábli*
- gatyamadzag* a gatyakorcba fűzött zsinór 192
- gatyáralvó* egy gatyá elkészítéséhez szükséges vászon 135

gatyaszár 192 – I. *bőgatya*
gatyület 192 – I. *fenék*
gelét ólomsalak-máz 80
gelétes szilke máztartó cserépedény II. 7 rz.
gelétmérték mázmérő cserépedény 81, II. 8 rz.
 – I. *fontos*
géphím a kötény gallérját és az ujjasokat díszítő fehér színű, géppel varrt hímzésdísz 203, V. 74 fk.
gomb a fejfa faragott díszítőeleme III. 7 rz.
gombfa 114 – I. *fejfa, fétülvalófa*
gombiné kombiné 192
gombolyagzsinór ruhadíszítésre használt selyemzsinór 198
gombos bujbelé posztó kabátféle 195 – I. *bujbele*
gombos cipő női lábbeli 204
gombosfedő gombszerű fogantyúval készített fedő II. 11 rz. – I. *tejescsupor fedő*
gomolyag fonalgöngyöleg 127
göb a kucsma tetejét díszítő prémbojt 185
gömb a fejfa faragott díszítőeleme III. 7 rz.
gömölyeg agyagcsomó 75
görbeindájú vagy görbeinú varrottasminta 163 166, IV. 33 fk.
görbeinú cserleves varrottasfajta 163, IV. 33–36 fk.
görbekalap feltűrt karimájú kalap 185 – I. *Kossuth-kalap*
görbe sinor díszítőelem a guzsalytalpon III. 3 rz.
gránát gyöngy meggypiros, kék, fehér színű apró gyöngyfajta 205
guba fehér, szürke, fekete, hosszú szőrű gyapjú felsőruha 194, V. 37, 38 fk.
gubafésű a gubához való gyapjú fésüléséhez használt eszköz II. 6 rz.
gumiszanda gumiból készült könnyű lábbeli 204, V. 79 fk.
gúnyás szekrény ruhláda 37
guzsaly 105, III. 2 rz.
guzsalyba tūr a finom kenderszöszet csomóba csavarja 127
guzsaly sorka a guzsaly talpa 109 – I. *talp*
 (a) *guzsaly teteje* a guzsalybot felső vége 2 rz. – I. *rúd teteje*

Gy

gyalogláda ruhatartásra használt festett fenyőfaláda 41, 44, I. 36., 37, 38, 39 rz. – I. *kerekláda*
gyapjú I. a juh szőre 126, 2. a juh szőréből font fonál 158, 197
gyapottas vászon kevert szálból szőtt vászonfajta 134, 185
gyapottekerő a fonal gombolyagba tekeréséhez használt eszköz 108
gyászfekete mélyfekete 120

gyerekruha a csecsemő pólyája hathetes koráig 205 – I. *ruha*
gyermekkorsó kicsi, gyerekeknek való vizeskorsó II. 10 rz.
gyócs pamutszálból szőtt vászon, 133, 185
gyócsing finom vászonból készített ingfajta 187, V. 3 fk
gyócsostót vásznat árusító szlovák vándorke-reskedő 148
gyócsszél a régi férfingek nyakát összefogó zsinór 190
gyócsvászon 185 – I. *gyócs*
gyöngy nyakban hordott ékítmény 205
gyöngyvirág ecsettel festett díszítőelem az edényen II. 9 rz.
gyufatartó (díszes ládikó) 52
 (egy) *gyúrás* I. 20–40 edényhez való agyagmennyiség 75, 2. az agyag kézzel való nyomkodása 74
gyúrókötény kötényfajta 136
gyűrű, kék vagy *piros szemű* 205

H

hagyl színét veszti 128
hajdonfünt födetlen fővel 184
hajtás I. a női és a férfing díszítése elől 187, 190, V. 6 fk., 2. a női ing vállráncolása alatti dísz (levarrás) 189, V. 24, 25 fk., 3. díszítés a fersingen 201
hajtő a haj lefogására használt tű 183, V. 10 fk.
hammas I. a szapuláskor használt durva vászonlepedő 193, 2. csepüből szőtt kötény 126
hamus hammas szapuláskor használt vászonlepedő 136 – I. *hammas*
hárászkenő 200 – I. *bodrikendő*
harisnya posztónadrág 201, 202 – I. *szőrnadrág*
hármasszilvamag metszett díszítőelem a guzsalytalpon III. 3 rz.
hármastulipánt metszett díszítőelem a guzsalytalpon III. 3 rz.
háromágba fonva serdülő leányok hajviselete 183
háromkupás fazék 3,5–4 literes agyagedény 90
háromlevelű szöttes mintaelem 141
háromnyüstös sima szöttes szöttesfajta 129., 130
háromszögű kör metszett díszítőelem a guzsalytalpon III. 3 rz.
hasíték a férfingek nyakbevágása 190
hát I. padtámla 37, 2. a karszék támlapja 47, I. 41 rz., 3. a fejfa faragott része. 122
háta 24, I. 26 rz. – I. *fara*
hátas-mejjes ing ingfajta, melynél a vállbétoldás elől a mell, hátul a lapocka magasságáig ér 187, 188 V. 2 rz. 24, 25 fk – I. *lengyel ing*
hattyú hímzés minta 154

hattyús újabb varrottas párnavég-minta 151
ház a lakóház állandó tartózkodásra szolgáló helyisége 21, I. 6, 14, 17, 18, 20 rz. – I. *lakóház*
háza a házföldjével egy szintben rakott töltés a bejárati oldalon 22 – I. *tőcik, tőtés*
házföldje a szoba agyagpadlója 27
házigyócsvászon gyapotszálból szőtt vászonfajta 134
hecike zsinórozással díszített női kabát 195 – I. *vizitke*
heverőágy 49, I. 20 rz. – I. *fekvőágy*
hijú a ház padlója 25, 27, I. 26 rz. – I. *padlás*
hokkerliláb négyszögletes, alacsony konyhai szék állórésze 48
hólyag díszítőelem a fejfa faragott részén III. 7 rz.
hombár liszt és gabona tartására használt nagy ládaféle 24, I. 17 rz. – I. *szekrény*
horgolócérna vékony gyári cérna 135
horgas cifra a pendely párkányára varrt hímzésdísz 191
hosszúing I. a fiúgyermek 8–10 éves korig viselt inge 186 – I. *pendelyes ing*, 2. hosszú női alsóing 187, V. 7, 8, 9 fk.
hosszú körte a fejfa faragott részének díszítőeleme III. 7 rz.
hosszúláda nagy méretű, lapos tetejű, alacsony bútordarab 26, 39, 44 I. 20 rz. I. *tótláda*.
hosszúszék I. a vetettágy előtt álló hátságpad 25, 36, 45, I. 29, 30 rz. – I. *karoslóca, lóca*, 2. támla nélküli padféle 37
hunyadi kötő Bánffyhunyadról származó kőtényfajta 202, V. 68 fk. – I. *kötéses kötő*
hurok a pendely ráncainak összefogására hímzett kétsoros levárrás 191
húsalávaló a hús sütésekor használt lapos cserépedény 93
huszárka női felsőruhaféle 195 – I. *felső*
húzás ráncra szöttes mintaelem 141

I

ige három szál a vetőkarón 127
igyeses szájú kiöntő ajakrész nélküli, kerek szájú edény 90
in a varrottasminta középcsíkja IV. 25, 27, 41 rz.
inasvarrás az öltésmód szerint elnevezett hímzésfajta 157, 159, IV. 25–28, 32, 33 rz. 4, 5 fk. I. színes k. – I. *invarrás*
ing I. vászonból készített alsó- vagy felsőruha 185, 2. az egybevarrt gyermeköntös felső része 186, 3. a pólyás gyermek alsóruhája 205
ingrevaló egy ing elkészítéséhez szükséges vászon 135
invarrás 124, 153 – I. *inasvarrás*

ír edényt fest 77, 82
írás mintarajzolás 161
írat mintát rajzoltat 161
íróasszony edényfestő asszony 86
írószeru az edény festésére alkalmassá tett, lúdtoll-csőben végződő tehénszarv II. 8 rz. – I. *szeru*
írott szeruval festett 85
írott töltéses simavarratos szabad rajzú, lapos öltéssel varrt hímzés 159

J

jegycsizma lakodalmi ajándéksizma, a vőlegény veszi a menyasszonynak 205
jegykendő vagy *jegykeszkenő* jegyváltáskor ajándékozott kasmírkendő 205

K

kabát I. férfi posztó-felsőruha 195, 2. vas-tag flanelből készített, újabban viselt női felsőruha 197, V. 47, 48 fk. -- I. *szvetter, puluvert*
kabátravaló egy kabát elkészítéséhez szükséges posztómennyiség 135
kakastarés varrottas párnavég-minta 163. IV. 24 rz. 28, 29 fk. – I. *sárkányfejes*
kalastoll kalapban viselt dísz 185
kalács díszítőelem a fejfa faragott részén III. 7 rz.
kalács-forma kalácssütéshez használt cserépedény II. 11 rz.
kalánytartó kanalasfogas 52, I. 46 rz.
kalánytartó-léc a kanalak tartására való faragott lécs 52, I. 46 rz.
kalap fajtái: *Kossuth-kalap, csárdás-kalap, párizsi* vagy *divatkalap, szalmakalap* 184, 185, V. 20 fk.
kaláris I. gyöngyfajta 205, 2. az agyagedény nyakán körbefutó barázdászerű dísz 77. 3. a férfi-fejfa faragott része 122, III. 7 rz.
kályha a kemencesátort kívülről borító csempe 30, I. 25, II. 21 rz.
kályhaforma csempe-nyomódúc II. 19 rz.
kályhakészítő fazekasmester 31, 97
kályhának való agyag 99
kamara a pitvarból nyíló, gabona és élelem tartására használt hely 21, I. 17–19 rz.
kamarás ház közös fedél alá fogott, de padlás nélküli pitvarból és kamarából meg a lakóházból álló régi háztípus, 22, I. 19 rz. .
kanalas az evőeszköz tartására használt díszes ládikó 52
kancsó (agyag) II. 18 rz.
kanta nagyobb hasas agyagedény 69, 77., 90, II. 10, 13 rz.
kápa a csempe hátsó feléhez ragasztott három ujjnyi széles perem 99, II. 20 rz.

- kapatisztító* díszesen kifaragott sárkaporó 108, I. 44, III. 6 rz.
- káposztafőző fazék* II. 10, 12 rz. – I. *káposztásfazék*
- káposztásfazék* káposztafőzéshez használt nagy agyagedény II. 10, 12 rz. – I. *káposztafőző fazék*
- káposztástál* három literes lapos, a káposztaétel felszolgálására használt cserépedény 91, II. 11 rz.
- kar* 1. a szék támasztó karfája I. 30, 40 rz.
2. a nyüst és a borda tartására való állványzat a szövőszéken 129
- karcolás* díszítőelem a guzsalytalpon III. 3 rz. – I. *sinor*
- karfa* a tornác lábfait összetartó keresztgerenda 17
- karikagyűrű* rézből készített gyűrűfajta, a leányok a piros és kék szeműt kedvelik 205
- karikó* a kistéhelen kifésült kenderszösz 128 – I. *szöszejék*
- karikó feleresztő* szöszből font hosszanti szál 136
- karikókör* fonalmennyiség a vetőkarón 127 – I. *matollahossz*
- karingós* varrottas párnavég-minta IV. 26 rz. 5 fk.
- karmantyú* a kézsárra húzott, vászonból készült karvédő; aratáskor viselik 191, V. 27 fk.
- károlyi vászon* Nagykárolyban készített kék vászonfajta 202
- karos hosszúszek* karos, támlás fapad 37 – I. *hosszú szék, karoslóca*
- karoslóca* 25, 36, 37, 45, I. 29, 30 rz. – I. *hosszúszek, karos hosszúszek*
- karosszek* 25, 37, 45, I. 30, 40 rz. – I. *karszek, egyesszek*
- karszek* 1. lapos háttámlával készített ülőbútor 25, 45, I. 18, 40 rz. – I. *karosszek, egyesszek*, 2. görbefa-karral készített székfajta I. 41 rz.
- kártya* víztartó faedény 24
- kas* vesszőből font, belül agyaggal tapasztott, füstöt elvezető kéményféle 27, 31, I. 22 rz. I. *sátor, kürtő, babakémény*
- kaskemence* sövényfonású, kívül-belül tapasztott füstfogóval készített kemence 96 – I. *sátoros kemence*
- kaskémény* 31 – I. *babakémény*
- kaszten* fiókosszekrény 45, I. 17, 18 rz.
- katlan* égetőkemence 78, 79, II. 6 rz. – I. *fazekastlan*
- katlanedény* egy kemencényi edény 68, 74, 77
- katlanszín* fedett deszkaépület, ahol az égetőkatlan áll 63, 78, II. 6 rz.
- katona-nadrág* fent bő, térdben feszes, csizmába húzott nadrágfajta 202, V. 71 fk. – I. *priccses nadrág*
- katona-szabás* a katonaságnál alkalmazott alsonadrág-szabás 193
- kefehaj* rövidre vágott haj; az iskolás fiúk hajviselete 184
- kékagyag* agyagfajta 72
- kék lazúr* áttetsző edényfesték 85
- kék szemű gyűrű* kék üvegdíszes gyűrű 205
- kemence* agyagból készített boglyaforma tűzhely 22, I. 17, 25 rz.
- kemény tömött* (agyag) 75
- kémény* 27
- kender* 126
- kenderfű* csomóba csavart kenderszál-mennyiség 127 – I. *fű, fő*
- kenderfű abrosz* kenderszál-vászonból készített abrosz 128, 143
- kenderfű lepedő* kenderszál-vászonból készített díszes – hímzett vagy szőtt – lepedő 141
- kenderfű vászon* kenderszálból szőtt finom vászon 133
- kerek aljú kötény* újabban viselt, kerek szélű kötény 201
- kerekalmás* szedékes minta IV. 6, 7 rz.
- kerekes ágy* a kisgyermek alvóhelye 49
- kerekes guzsaly* fonókerék 114, III. 1 rz.
- kerekendő* kisebb kendőféle, a hozomány tartozéka 132, 138, IV. 4 rz.
- kerekláda* fenyőfa láda 26, 41, 44, I. 17, 18, 36–39 rz. – I. *gyalogláda*
- kerekminta* 156
- kerekránc* az ing ráncolásához használt apró ráncfajta; ezzel a ráncolási móddal ráncolják kés segítségével az inget vállban és a kézelő fölött 187, 190 – I. *apróránc*
- kerekszem* keresztzemes öltésforma 156, 159
- kerekszemes* keresztzemes öltéstechnikájú, szálán varrott hímzés 148, 153, 155, 160, IV. 21–28, 32–33 rz. 4–6, 10, 11, 14, 16, 22–30 fk.
- kerekszemes varrás* 157
- kerekvéső* betűvágó véső 122
- keresztfa* a szövőszék talpát összekötő fa 129
- keresztje* a fonalszálak keresztződésének a helye a vetőkarón 129
- késsel szedi le* (a ráncokat a pendelyen, a bogatyán) 134 – I. *kerekránc*
- keszkenő* karton nagykendő 184, V. 16, 17 fk. – I. *főrevaló keszkenő, cérnaszélű kendő*
- kétfelé megeresztett zsák* terhével kettéosztott zsák; ezzel hozzák az agyagbányából az agyagot 74
- két fonalba* (font haj, koszorúba csavaráskor) 183, V. 6–9 fk.
- kétkarikás* (ablak) két ablakszemből álló ablak 25
- kétkupás fazék* közepes nagyságú – három literes – agyagedény 90
- két nyüstös szőttes* szőttesfajta 129
- két rendből álló kemence* két csempesorból rakott sátorkemence 101 – I. *sátorkemence*
- két rend zsinóros* kétszeres zsinórozású 195, 199

- kétsoros babozás* metszett díszítés a guzsalytalpon III. 3 rz.
- kétszáljas katlan* kénytelésű égetőkemence 78
- kétszálával kettős szállal* 127
- kettős vászon* két nyüsttel szőtt vászon 129
- kétvetőllősen* különféle – kender és gyapot – keresztszállal, két vetelővel szőtt vászon 134
- kézimunkavászon* hímzéshez használt vászon 155
- kézruha* a csecsemő karjára csavart vászoncsík 205
- kéztörölő* vastagabb vászonból készített kisebb törülköző 133
- kézvonó* két végén a kés éle felé görbülő nyeles faragószerszám 114
- kibaboz* pettyesen kimázol 15
- kibököz* a férfiring kezelőjét cérnával csipkeszerűen kivarrija 190, V. 13 rz.
- kicsi edény* csuprok, fedők közös neve 71
- kicsi fontos* rézpor-mérő cserépedény II. 2 rz. – l. *kicsi mérték*
- kicsiház* 21, I. 31 rz. – l. *kisház*
- kicsiing* a csecsemő inge 205 – l. *kicsi köntös*
- kicsi köntös* 205, V. 82 fk. – l. *kicsiing*
- kicsi lábos* fogantyúval készített, lábon álló agyagedény II. 11 rz.
- kicsi madaras* l. varrottasminta IV. 33 rz. 2. szedetttes szöttesminta 150, IV. 17, 50 fk.
- kicsi mérték* 87 – l. *kicsi fontos*
- kicsitángyér* (agyag) II. 11 rz.
- kifagyaszt* a kimosott fonalat megfagyasztja, hogy puhább legyen 128
- kifagyott agyag* megfagyott agyag 75
- kihajtja az ajkát* az agyagedény felső szélét a korongon alakítja 77
- kihány* zsinórral díszít 202
- kihúzás asztal* kihúzható asztallappal készített asztal 26, I. 29 rz.
- kijáró kémény* 25, 27, 31, I. 17, 21 rz. – l. *babakémény*
- kikendőz* lakodalomkor kendőt ajándékoz 132
- kilencrózsás* szöttes díszítőelem 146
- kimos* szapulás után kiöblít 193
- kipántlikáz* pántlikával feldíszíti a guzsalyt 127 – l. *felszalagoz*
- kipattintott* késheggyel kimetszett 109
- kirak* a szoba falát tányérral díszíti 69
- kirakodik* eladás céljából az agyagedényt a földre lerakja 71
- kirojt* a surc, a bőgatya alját a szálak kibontásával és levarrásával díszíti 192
- kiságy* 49, I. 11, 18, 25 rz. – l. *heverőágy*, *pihenőágy*, *fekvőágy*
- kiságy vége* az ágy lábánál levő része I. 25 rz.
- kisalmás* varrottasminta 151, IV. 22 rz. – l. *apróalmás*
- kisbokros* a díszítőelem alapján elnevezett varrottasfajta 163, 177, IV. 38 rz. 30, 31, 38 fk.
- kisfogas* az ajtó belső felére akasztott ruhatartó I. 20 rz.
- kisgomb* faragott fejfadisz 121
- kisgombos fedő* gombos fogantyúval készített agyagfedő II. 11 rz.
- kisguba* a fiatalok és a menyasszony gyapjúkabátja 194
- kisgubó* kerek mintaelem 160
- kisház* az oldalházból a telek belseje felé fejlesztett lakószoba; a nagyháztól a pitvar választja el 21, I. 18, 31 rz. – l. *kicsiház*, *ódalház*
- kiskendő* ajándékba adott zsebendő, amelyet a leányok kézben, a legények általában a lábji zsebében hordanak 199, V. 55, 58 fk. – l. *kiskeszkenő*
- kiskeszkenő* 199, V. 55, 58 fk. – l. *kiskendő*
- kiskutya* hímzés minta 154
- kisleány-zsák* zsákféle 135
- kismadaras* szöttes párnavég-minta 150, IV. 17, 50 fk.
- kispatkós* varrottasminta 176, IV. 24 rz. 28 fk.
- kissoros* egyszerű hímzés minta 154, IV. 21–24 rz.
- kisszék* 45, I. 20, 41 rz.
- kistál* kisebbfajta díszes agyagedény II. 12 rz.
- kistéhel* a kenderszősz finomítására használt hosszú szegű fésülőeszköz 127
- kiszórja magát* a mézsköszemcsés agyag égetésekor magából kiveti a meszet, és az edény falán lyukak keletkeznek 79
- kita* 12–15 db összekötött kenderfő 127
- kivág* az agyagot darabokra szeli 75
- kivarratos párna* 132 – l. *szedékes párna*
- kiveti* l. a nagyágyra az ágyneműt 151, 155, 2. ~ a téglát az agyagot formába gyúrja és belőle kiborítja 18
- kobalt kék festék* (kobaltoxid) 85
- kockába* az égetőkemencében legfelülre rakott tányérok berakási módja 78
- kockaminta* a tűzhely körüli falrészén alkalmazott minta 34, I. 28 rz.
- kockás* szövési mód 133
- kokasos* l. a kisleány hajviselete 183, 2. hímzett kötényfajta 203
- komacsésze* két-három literes agyagedény, amelyben a komaasszonyok, rokonok a tyúk- és marhahúsleves vizet a gyerekágyas aszszonynak 90, II. 10, 11, 13 rz. – l. *komaszilke*
- komakendő* kisebb kendőfajta; betegágyas aszszonynak visznek benne ételt; a hozomány tartozéka 132, 138, IV. 4 rz.
- komaszilke* 68, II. 11, 12 rz. – l. *komacsésze*
- konty* 184, V. 14 fk.
- kontyba teher* 184 – l. *felkontyol*
- kontyfa* kontyba dugott fa, amelyre a hajfonatot csavarják 184, V. 14 fk.
- kontyfűsű* a konty feltűzésére használt fűsű 184, V. 12, 13 fk.
- kopasz* 184

- korc* a bögatyá hajtása felül; ebbe húzzák a gatyamadzagot 192
- korona* a fejfa faragott részének díszítőeleme 122, III. 10 rz.
- koronás* 1. elágazó díszben végződő fejfaforma III. 12 rz. – 1. *ágasfejfa*, 2. fejkendő-minta 184
- korong* az az eszköz, amelyen a fazekas az edényt formálja 76, II. 4 rz.
- korongalj* a korong lábbal forgatott része 76, II. 4 rz.
- korongdecka* a korong mellé tett deszka, amelyen a fazekas különféle eszközeit tartja II. 4 rz.
- korongtányér* a korong felső forgó része, amelyen a fazekas az edényt formálja 76, II. 4 rz. – 1. *korongteteje*
- korongtengely* 16, II. 4 rz.
- korongteteje* 76, II. 4 rz. – 1. *korongtányér*
- korsó 11*
- korsó csecse* a korsó szívókája 77
- korsó dereka* a korsó hasas része 77
- korsó füle* a korsó fogantyúja 77
- korsó nyaka* a korsó legkeskenyebb része 77
- korsó rostélya* a korsó kiöntőjének rácsos része 77
- Kossuth-kalap* felhajtott szélű, az első világháború előtt viselt kalapfajta 185 – 1. *görbekalap*
- koszorú* (menyasszonyi) 205
- koszorúba köt* a két ágba font hajból a fejen koszorút formál 183, V. 6–9 fk.
- kődők* a mázórló alsó kövének középebe erősített, függőlegesen álló vasszeg; erre nehezedik a felsőkő II. 7 rz.
- köntös* a hathetes pólyás és kisgyermek ruhája 205
- kőpor* fehér köörlemény a máz soványítására 81
- kör* a guzsaly talpára metszett díszítőelem 109, III. 3 rz.
- körhaj* hosszúra növesztett haj a férfi hajviselésben 184
- kör szilvamagokkal* metszett díszítőelem a guzsalytalpon III. 3 rz.
- körte* díszítőelem a fejfa faragott részén III. 7 rz.
- körülcsíkos* vagy *körbecsíkos* abrosz-csíkozási mód 133, 144
- kötés* a kötéses kötény csipkedísz; ezzel fogják a széleket egymáshoz 202
- kötéses kötő* 202 – 1. *hunyadi kötő*
- kötéses lepedő* hímzett díszlepedő 134
- kötő* kötény, lehet *kerek aljú és fodros* 135, 201, V. 47, 67 fk.
- köve* (a mázórló ~) őrlőkő 81
- kövé* kevés homok tartalmú agyag 72
- közepes edény* a tányérok, szilkék közös neve 71
- középre szorít* két kezével erősen összenyomja a korongra tett agyagot 76
- közégségi pénztartó* pénz tartására készített agyagládikó II. 15 rz.
- kredenc* ajtós, fiókos szekrényféle 27, 53, I. 20, 48 rz.
- krómfesték* zöldfesték (krómoxid) 85
- kulacs* nyakba akasztható, hasas vagy gyűrű alakú ivóedény 90, II. 41 rz.
- kulacs hordócskából* hordó formájú cserépedényekből összeragasztott boros vagy pálinkás cserépedény II. 14 rz.
- kupáslábos* nagyobb, 1,5 literes cserépedény 92
- kupásszilke* 1,5 literes agyag ételhordó edény II. 11 rz.
- kupás tejszeles csupor* 1,5 literes agyagedény II. 10 rz.
- kusma* kucsma 184, 185, V. 20, 22 fk. – 1. *sapka*
- kútgárgya* gerendákból rakott kútkáva 15
- kutyás* újabb varrottas párnavég-minta 151
- kürtő* a füstöt a kemencesátorból elvezető cső 27, 31, I. 22, 26 rz. – 1. *kas*
- kürtőalja* a kemencesátor alatti rész 30, I. 26 rz.
- kürtőskalácsfa* kürtőskalácssütésre használt henger alakú nyeles fa 33
- kürtőskalácssütő* henger alakú cserép, amelyre a kürtőskalácsstészta csavarják 93, II. 11, 15 rz.
- küvel rak le* kövel lenyomatja a ráncot 134

L

- láb* 1. a bútor lába 37, 2. a kemencesátor lába 25, I. 26 rz. 3. a fazekaskorong lába II. 4 rz. 4. az égetőkemencében legalulra rakott kisebb edények neve 78, 5. a fejfa faragott része 122
- lábbal lábos* lábon álló cserépedény 92
- lábfa* a tornácot tartó oszlop 16, 22, I. 16, 18 rz.
- lábító* 1. a nyüstök emelésére és süllyesztésére való szerkezet a szövőszéken 129, 2. a fazekaskorong lábait lent összekötő fa II. 4 rz.
- lábli* vagy *lájbi* ujjatlan női és férfi felsőruha, fajtái: *zsinóros*, *virágos*, *fehér*, *selyemvirágos* *lájbi* 198, V. 49–54, 55–57 fk.
- lábos* háromlábú cserépedény 33, 63, II. 12 rz.
- lábravaló* vastag vászomból varrt hosszú alsónadrág; nyáron felsőruhaként is viselik 192
- lábujjkapca* a lábra csavart vászondarabok egyike; ezzel csavarják be közvetlenül a lábat 204, V. 75–78 fk.
- lakodalmas fazék* 20 literes nagy fazék 90 – 1. *másfélvékás fazék*
- lakóház* a ház állandó tartózkodásra szolgáló helyisége 21, 76 – 1. *ház*
- lánc* 1000–1200 négyszögöl föld 124
- lapis* varrottas párnavég-minta IV. 30 rz.

lapiskő a ráncoláshoz használt nagy kő; ezzel nyomtatják le a ráncokat 191
lapisránc 1. az újabban varrt férfiingek ráncolási módja a háton és a kézelő fölött 186, 2. az alsóinget hátul díszítő ránc 188, 3. a szoknyán alkalmazott ráncolás 201
lapító vágódeszka I. 25, 46 rz.
lopó hímzés minta a virágskötényen 203
laposedény a fületlen edények (tál- és tányérfélék) közös neve 89, 91
laposkályha kályhacsempe-forma II. 20 rz.
lapostágyér lapos recés vagy csipkés dízedény 91 – I. *falitágyér*
laposvarrás öltésforma 159, 160
laposzinór ruhadíszítésre használt selyemzsinór 198
lapu ecsettel festett díszítőelem az edényen 86, II. 9 rz.
lapuzás levélszerű díszítőelem festése ecsettel vagy szaruval II. 9 rz.
lazúrozás finom mázzal való bevonás 87, II. 8 rz.
lázsa polctartó rúd 77
lécváz asztal gyalult keményfa elemekből csapolással összeillesztett asztalféle 47, I. 45 rz.
lécváz hátasszék gyalult keményfa lécelemekből, csapolással készített ülőbútor 47
lefoglal a kötény szélét más anyaggal levarrja 202
lefűsül a guba szőrszárait fésűvel lesimítja 194
legénysurc legénykötény 168
lékri újabban viselt női felsőruha 196, 197
lekulcsol a vetőkaróról a fonalat kézre leszedi 129
lekváros fazék 4–5 literes fazék 90
len 126
lengyel ing 188 – I. *hátas-mejjes* ing
lénia favonalzó 99
lepedő (vastag vászonszöttes) 132
lepihenőágy 26, I. 20 rz. – I. *fekvőágy*
leszel az agyagból egy darabot levág 75
leszorít az első felhúzás után az agyagot a korongon lenyomja 76
létra 1. házi eszköz 24, I. 19 rz., 2. szaruval festett díszítőelem II. 9 rz.
levág a forma széléről a felesleges agyagot az agyagvágóval eltávolítja 99
levél varrottas mintaelem 165
levesestál levesétel felszolgálására használt lapos agyagedény 91, II. 11 rz.
libabőrös háromnyüstös vászonfajta 130
libazúzos szedett szöttes minta 150, IV. 11 rz. – I. *nagycsillagos*
liju cserép bortölcser II. 15 rz.
liszteshordó 24 – I. *edény, gabonáshordó*
ló varrottas mintaelem 165, IV. 29 rz.
lobogó rövid ujjú felsőruha, melegben viselik 197
lóca 37 – I. *karoslóca, hosszúszek*
locsoló a ház földjének locsolására használt, alul lyukas cserépedény II. 12 rz.

lófog a korong vas-tengelyvége alá tett lózáfog, ezen forog a tengely 76
lógóba köt lábitókötési mód 131
lóherleveles szedékes minta IV. 6 rz.
lópatkós szedékes párnavég-minta IV. 10 rz.
lovas varrottas párnavég-minta 165, IV. 29 rz.
lovasember edényt szállító fuvaros 70

Ly

lyuk a vetettágy rakománya – párnák, paplanok – alatti üres hely 50
lyukaságy a vetettágy üresen hagyott középső része 151
lyukasan veti (a vetettágyat) magasra emelve rakja meg 25 – I. *menyezeten veti*
lyukasfa a vászon feszítésére használt fa a szövőszéken 129
lyukas szegély a gatya szegélyére hímzett dísz 192

M

macskanyomos varrottas párnavég-minta IV. 21 rz.
macskanyomos táblásan szövési mód (törülköző, szakítóruha) 131
madár 1. faragott díszítőelem a mángorlón 112, III. 6 rz., 2. szöttes díszítőelem 138, 146, IV. 18 rz., 3. varrottas mintaelem 165, IV. 40 rz.
madaras 1. szöttesminta IV. 3, 4, rz., 2. varrottas párnavég- és lepedő-minta 151, IV. 27, 28, 33 rz.
madaras-bubás a kerekkenő szöttes díszítőelemei 138
madzag házilag szőtt kenderkötő, alsóruha felérésítésére használják 191
magától merülő korsó II. 16 rz.
magoskender magot termő kender 127
magyarka derékba szabott, rövid, fekete női kabátfajta 195, V. 16–18 rz.
magyar szárú csizma kemény szárú, a szár tején gombbal és bőrszinórral díszített férficsizma 204, V. 114 fk.
makkos varrottas párnavég-, lepedő- és ágyfütülvaló minta IV. 26, 37, 42 fk.
mangurló vagy *mángurló* ruhasimításra használt nyeles keményfa-deszka 108, 127, 193, I. 44, III. 6 rz.
mártásos tál a mártásos ételek felszolgálására használt lapos cserépedény 91, II. 11, 12 rz.
másfélvékás fazék lakodalomkor használt nagy – 20–30 literes – cserépedény 90 – I. *lakodalmas fazék*
második ágy 49, I. 20 rz. – I. *fekvőágy*
másodszorra (kiéget) másodízben teszi az edényt az égetőkemencébe 99

matollahossz fonalmennyiség a vetőkarón 127
– I. *karikókör*
mázol mázzal von be 77, 81
mázdaráló kézzel hajtott mázórló 81, II. 7 rz.
– I. *mázórló*, *ruzsnyica*
mázórló 81 – I. *mázdaráló*, *ruzsnyica*
meccő(drót) rézdrót, amellyel az edényt a korongról levágnák 77, 99, II. 3 rz. – I. *rézdrót*
megcibál a szöszet guzsalyba tűrés előtt megtépi 127
megcsapat szaruval vonalas díszet csorgat az edényre 82
megecsel a kenderszárat ecsettel finomítja 127
megeged a máz túlhevítéskor felhígul 79
meggyúr kézzel finomítja az agyagot 75
meghúz a téhellel a kenderszálat a szeges finomítóeszközön áthúzza 127
megír festőszaruval díszít 82
meglocsolja (az agyagot) 75
megmangurul a vászon fehérneműt a mángorlóval simítja 193, V. 33–35 fk.
megmos vizes ronggyal a csempe hátulsó felét letörli 99
megszapul forró lúgos vízben kimos 127
megszárít a kikorongolt és fülezett edényt szikkadni teszi 77
meztőz a pendely gallérját alól és felül levarrja, hogy keményebben álljon 191
megvállal az ing vállába vászonerősítést varr 187
megver az agyagot fakalapáccsal megdolgozza 75, 99
megvizál szöszfonalat két szálával összesodor 129
mejj 1. az ing mellrész 189, 2. a fejfa faragott része 122, III. 7 rz., 3. díszítőelem a fejfa faragott részén III. 7 rz.
mejjes ing kenderszál-vászonból varrt, újabban viselt női ing 187
mejjes kötő egéskötény 201, V. 67 fk.
mejj kalárral a fejfa faragott részének díszítőeleme III. 7 rz.
mellény ujjatlan, gombos férfi ruhadarab (nyáron felsőruhaként is viselik) 200, V. 71 fk.
menyasszonyi láda 44
mennyezeten veti (a vetettágyat) 25 – I. *lyukasan veti*
merőhímes hétfalusi csángó szedettesminta 150
mestergerenda a ház tetőszerkezetének fő tartógerendája, amelyen a keresztgerendák nyugosznak 20, 27, I. 18, 25, 26 rz.
metli 4–4 sor legépelés a férfing nyakhasítéka mellett 190
mezeikorsó víztartó agyagedény II. 10 rz.
mikó 23 – I. *dikó*, *nyikó*
miszér- vagy *miszír-vászon* gyapotszálból szőtt vászonfajta 134
mosdó mosdótál tartására való állványszerű, fából készített bútor 48 – I. *mosdóasztal*
mosdóasztal 48 – I. *mosdó*

mosdótál mosdásra használt nagy agyagtól II. 11 rz.
mosó a csempe lemosásához használt vizes rongy 99
mosogató asztal a tűzhely ajtó felőli vagy mögötti oldalára helyezett, mosogatásra; öblögetésre használt bútor I. 20, 53 rz. – I. *vizespad*, *mosogatópad*
mosogatópad 37, I. 46, 47 rz. – I. *mosogató asztal*, *vizespad*
mosószék mosogatáskor és ruhamosáskor használt kicsiszék vagy kisebb fapad 45, 127, 193, I. 18 rz.
moszár cukor, mák, bors összetörésére használt agyagedény II. 15 rz.
muzsikáskendő a lakodalomban a zenészeknek járó ajándékkendő 132, 138
műhely korongozóállvány 75, 76, II. 4 rz.

N

nadrág (posztóból) fajai: *priccses-*, *szőr-*, *ellenzős-* vagy *simanadrág* 202
nadrágra való egy nadrághoz szükséges anyag 135
nagyágy az ajtóval szemközti sarokban felállított, díszesen megvetett ágy 49, I. 20, 44 rz.
– I. *vetettágy*, *rakottágy*
nagycsillagos I. szedettes párnavég-minta IV. 11 rz. – I. *libazúzos*, 2, hímzés minta 158, IV. 23 rz.
nagyedény korsó- és kantafélék, tálak összefoglaló neve 71
nagyfedő kúp alakú agyag edényborító II. 12 rz.
nagyguba a férfiak gubája 194, V. 37, 38 fk.
nagyhammas szapuláskor használt vászonlepedő 136
nagyház a ház utca felé eső szobája 21, I. 18 rz. – I. *tisztaház*
nagypemzli máz csepegtetésére használt ecset 87
nagyvál díszes agyagedény II. 12, 18 rz.
nefelejcs ecsettel festett díszítőelem II. 9 rz.
négyes négynyüstös szöttemény 130
négykupás fazék 4,5–5 literes agyagedény 90
négynyüstös sima szöttes szöttesfajta 130
négyoldali cifra metszett díszítés a guzsalyboton III. 2 rz.

Ny

nyak 1. a fejfa faragott része 122, III. 7 rz., 2. a fejfa faragott részének díszítőeleme III. 7 rz., 3. a korsó része 77
nyakas ing galléros ing 187
nyakas kabát az idősök nyakig gombolódó posztókabátja 196, V. 44 fk.
nyakba való kendő nagy hárász kendő 205
nyakravaló barna földű, virágos nyakkendő; régen a férfiak viselték 191

nyakszorító a korong tengelyének felső felét a korongdeszkához szorító gyűrű II. 4 rz.
nyári fűtő a kemencéhez épített, nyáron használt vas-tűzhely 35, I. 22 rz.
nyári katlan a fazekastermékek mennyisége nyári égetéskor 79
nyárikonyha különálló épület, ahol nyaranta főznek és esznek 29, II. 18 rz.
nyárs a szalmafedél rögzítésére szolgáló hegyes fa a ház két csúcsán 15
nyelves csizma csizmafajta 204
nyikó 23 – I. *dikó, mikó*
nyúl varrottas mintaelem 165
nyúlik korongoláskor felfelé könnyen formálódik 73
nyű a kenderet a földből kihúzza 127
nyüst a szövőszék része 129
nyüstkötő deszka a nyüst készítésére használt deszka 129

O

ócska abrosz 136
ódala (a *szekrény* ~) a láda oldalrésze I. 52 rz.
ódalház 21 I. 17 rz. – I. *kicsiház*
odanyom betemet 74
ojtott rózsza újabb keletű hímzés minta-elem 165
ojtott rózsás vagy *ótott rózsás* I. hímzés minta 154, 156, 2. hímzett kötényfajta 203
oláhláda magas, fedelének sarkain felálló ki-képzésű, faragott láda 39, I. 17 rz.
olajos fejtő sodratlan piros pamutfonál 136, 150
orom a mángorló végére faragott bütyökszerű kidudorodás 112, III. 6 rz.
orra az edény szájának kicsucsorodó része 90
orsó az edény kilyukasztásához használt fapálcika, fonóeszköz 127
orsófogó a tele font orsó legombolyítására használt eszköz 105
orsóhegyre szedett szedetttes szöttesfajta 130, 149
oszlopos tornác a háznak oszlopokon nyugvó, nyitott oldalú bejárati része 22

Ö

öblös (agyagedény) 90
ökörhúgy I. metszett díszítőelem a guzsalytalpon III. 3 rz. 2. a surcot díszítő hullámvonalszerű géphím 203, V. 103 fk. 3. hullámvonalas fazekasminta 82
ökörhúgyos csapatás hullámvonalas fazekasminta II. 9 rz.
önt alapfestékkel bevon 83
öntökánál mázöntő fakanál 81, II. 7, 8 rz.
öntőtál a megörölt máz felfogására használt cserépedény 81, II. 7, 8 rz.
őröl (mázat vagy festéket) 77

őszi katlan a fazekastermékek mennyisége az őszi égetéskor 79
összegömbölyít kézzel gömbölyűre formál 75
összehajt a megmángorolt ruhát hajtogatással elraktározza 193, V. 36 fk.
összemarék két maréknyi 75
összeragad összetapad az edény az égetőkemencében, ha a mázt túlhevítették 79
összeszed a bodrikendőt a nyakon elrendezi 200
öt lábitót váltva a keresztszálat beszövi 131
öt kupás 5 literes agyagedény 90
ötoldali cifrázás metszett díszítés a guzsalyboton III. 2 rz.

P

páncsosz az ecsettel a kenderszálból kifésült finom szosz 127 – I. *pátyaszosz, pátyszosz*
pad I. a tűzhely mellett a fal mentén elhelyezett deszkaheverő 25, 35, 36, I. 17, 20, 24 rz. – I. *pucikpad*, 2. a műhely része, a fazekasmester ülőhelye 76, II. 4 rz.
padláda háttas, ládarésszel készített hosszú pad 26, 45, I. 17, 18, 20, 29, 30, 43 rz.
padlás I. 25 rz. – I. *hiju*
padmaly a sírgödör alján vágott oldalas üreg a koporsó számára 122
pájha az ing hónaljába varrt négyszögű vászon-erősítés 186
pakol csomagol 68
palacsintás tángyér a palacsinta felszolgálására használt lapos cserépedény 91, II. 12 . rz.
palás palatartalmú agyag 72
pálcika fadarab, amelyen a mázórlőből a máz vagy festék lecsorog II. 7 rz.
pálinkásbutykos kb. 5 literes, pálinka tartására használt agyagedény II. 18 rz.
pálinkáskorsó 3–10 literes, pálinka tartására használt cserépedény 90, II. 17, 18 rz.
pánt az ing ujjráncait lefogó vászondarab 189
pantalló nadrág nadrágfajta 202
pántlika hajba kötött széles szalag 184, V. 11 fk.
paradicsomszűrő paradicsom kisajtolásakor használt agyagedény 12
parámáz a pendely és bögatya alját hímzéssel díszíti 192
paraszt máz nélküli (csempe, cserépedény) 30
parasztcsupor kisebb, mázatlan cserépedény II. 10 rz.
parasztfazék szabad tűzhelyen használt, festetlen cserépedény 59
parasztkályha mázatlan csempe 99
parasztkorsó alig díszített, csak mázzal bevont cserépedény 86
parasztos mázolás és festett dísz nélküli (edény) 82
párizsi kalap lapos tetejű, széles karimájú kalap 185 – I. *csárdáskalap*
párkány I. szegélycsempe 30, 99, I. 26 rz. 2. a szoknya, kötény felső része 191 – I. *gal-lér*

párkányozóforma a kemence alsó és felső szegélyét alkotó csempék készítéséhez használt deszkaforma 100, II. 19 rz.

pár-korsó 2 db. vízfordó korsó 68

párna 132, I. 44 rz.

párnacsúcs hímzett párnavég 134, 142 – I. párnavég

párnavég 142 – I. párnacsúcs

párosszilvamag egymásnak fordítva metszett díszítőelem a guzsalytalpon III. 3 rz.

partolás az agyagos föld ásással való kitermelése 18

pászma 100 ige – 3000 szál – a vetőkarón 127

paticsfal vesszőfonatú, sárral tapasztott fal 9, 11, 15, 20

patkós I. varrottas párnavég-minta 166, IV. 24 rz. 32 fk. 2. szedetttes szöttesminta 150, IV. 10 rz.

pátyaszösz vagy *pátyoszösz* 127 – I. *pácszösz*

pátyoszöszsel ver megecselt szöszből font fonalat használ a szövőszéken keresztzálnak 128

páva hímzésminta-elem 169, IV. 21, 40 rz.

pejtli I. a hétköznapi hajviselethez a hajba kötött madzag 183, 2. az ing kezelőjének összekötésére használt színes zsinór 189, 3. a kötény felerősítésére való zsinór; ennek a végét a legények a lájbi zsebéből szokták kicsüngetni 202, 203

pelikános varrottas párnaminta 169, IV. 13 fk.

pemet tollból készített ecsetféle 82, II. 8 rz. – I. *pincus*

penzli festőecset 86, 87

pencél női posztókabát 195

pendely vagy *penyel* I. sűrűn ráncolt alsószoknya 185, 191, V. 28 fk., 2. az egybevart gyermekköntös alsó része 186

pendelyes ing ingből és pendelyből összevart leánygyermek-ing 186, V. 23 fk.

pendelygallér a pendelyes ing alsó részének ráncait lefogó vászonpánt 186

pénzes szöttes mintaelem 141

pereculacs gyűrű formájú ivóedény II. 14 rz.

pergelő kisebb lábasszerű cserépedény 92

perpenca a mázórló felsőkővének magasságát szabályozó vas; ez tartja a köldökön a felsőkövet II. 4 rz.

persely I. pénztartó agyagedény II. 11, 15 rz., 2. a korongalj tengelyének alsó felét tartó kis vaskocka II. 4 rz.

perli – I. *pejtli*

piacosság az áru keresettsége 73

picikorsó kicsi, játékként használt agyagedény II. 10 rz.

pikkely a lájbit díszítő gombféle 199

pincus – I. *pemet*

pipaszárfa a pipaszár készítéséhez használt fa; kérgével fonalat festettek 128

piros csizma (női) 204

piros szemű gyűrű piros díszű gyűrű 205

pitár a lakóház előszobaszerű bejárati helyisége 21, I. 14, 17, 19, 22, 23 rz.

pitárajtó a pitvar felé nyíló belső ajtó 24, I. 25 rz.

pléhkürtő fém füstkivezető cső 33

pohár agyag ivóedény II. 11 rz.

poharas pohármintás szöttemény 136, 175, IV. 1 rz. IV. 19 fk.

poharas csík szöttes díszítőelem 136

polc az agyagrögök tartására való deszkalap 76. II. 4 rz.

pólyaláblí fásliféle; ebbe csavarják a pólyás gyermeket 205 – I. *sláfli*, *gatyakorc*

pománástál a halott emlékére vitt étel tartására használt edény 69, 91, II. 11 rz.

pongyija szivacs 34

pongyola vagy *pongyolka* parkétból, kartonból készült, bársonnyal szegett rékliféle 197

ponk sártöltés a tűzhely belső felén 31, 35 – I. *pöcik*

porond fehér kvarchomok 80

porzó a tinta felitatásához használt cserép porzó II. 2 rz.

pöcik a tűzhely belső sarkában emelkedő sártöltés 31 – I. *ponk*

pörge kalap 185 – I. *Kossuth-kalap*, *görbe kalap*

posztókalap 184

prámáz 192 – I. *parámáz*

priccses nadrág 202, V. 71 fk. – I. *katona-nadrág*

puciablak a régi házak oldalsó vagy hátsó falába vágott kicsi ablak 24

pucikpad 36, I. 17 rz. – I. *pad*

puha laza (agyag) 75

puhácska finom kenderszösz 128

puluver 197 – I. *kabát*, *szvetter*

pupruha a csecsemő derekára csavart vászon 205

putina kis köpor- és máztartó hordócska 67

R

ragaszt (az edény fülét az edény hasához) 77

rakottágy 25, 49, I. 17, 20, 44 rz. – I. *nagyágy*, *vetettágy*, *elsőágy*

rakott fal talpfákba csapolt sasfák közé rakott faelemekből készült fal 15, I. 10 rz.

rakottavessző a szövőszékre felcsavart fonalréteg közé tett pálcá 150 – I. *vászonvessző*

ráma a női fejfa faragott részének rovásszerű díszítménye III. 7 rz.

rámás csizma 204

ráncoló kés a ruhanemű ráncolásához használt kés 134, 191

ráncoló kő a ránkok lenyomására használt lapos kő 134 – I. *lapiskő*

ránchos gatyá 192 – I. *bőgatya*, *gatyaszár*, *gatyá*

ránchos penyel alsószoknyafajta 191

rázás az a művelet, amikor cirokcsomóval rá-
szórikják a mázt az edényre 87
rázottas vászon kevert szálból szőtt vászonfajta
129, 134, 185 – 1. *egyveles vászon*
rekesz fa tolózár a pitvarajtón 24 – 1. *fare-
kesz, tőkezár*
rend valamiből több darab vagy sor 50
rendre fog nyüst-befogási mód 130
rendre köt a lábitók kötési módja 130
rendre lábít a lábitók váltásának módja 130
repülő madaras 1. szedetttes szöttesminta 150,
IV, 18 rz. 2. varrottasminta IV. 28 rz.
52 fk.
rézdrót 76 – 1. *meccodrót*
rezes varrottas párnavég-minta 151, 154
rezgős gombostű a pántlikára tűzött díszes gom-
bostű 184
rézpor elégetett vörösréz-hulladék hamuja; a
máz színezésére használják 81
rézpormérték rézpormérő cserépedény 81, II.
8 rz.
ritkarózsás szedetttes mintaelem 146, IV. 18 rz.
rogyó a csizmaszár puha része 204
rókafesték csempefestésre használt vörös festék
30
romános ing a magyarok körében viselt, román
eredetű ingfajta 189, V. 11 rz.
romános kályha romános motívumokkal készült
csempe II. 23 rz.
rongypokróc kétnyüstös szöttemény; az ágy, láda
letakarására használják 50, 130
rostély a korsó része 77
rózsa 1. szöttes mintaelem IV. 18 rz., 2. him-
zés-mintaelem 154, IV. 37 rz., 3. mélyített
lapos faragású díszítőelem a guzsalytalpon III.
3 rz., 4. a nadrágzseb oldalát díszítő zsinór
összecsavart vége 202, 5. a férfinget díszítő
kör alakú gombdíz 190
rózsába csavar a guba nyakszegőjét kör alakú
dísszé formálja 194
rózsabimbó szedetttes mintaelem IV. 18 rz.
rózsabimbós újabb varrottas párnavég-minta
151
rózsák ecsettel festett díszítőelem II. 9 rz.
rózsás 1. fejkendőre varrt virágminta 184, 2.
párnacsúp-minta IV. 31 rz.
rózsás csík szöttesminta IV. 18 rz.
rög egy edényhez szükséges agyagmenyiség 76
rögöt ver egy edényre való agyagdarabot kézzel
kiszakít 75
rúd 1. a szoba mennyezetére a tűzhely felőli
oldalon vízszintesen felfüggesztett vastagabb
karó, ruhaneműt tartanak rajta I. 17 rz., 2.
a guzsaly függőleges botja, amelyre a szövst
kötik 109
rúd teteje a guzsalypálca felső vége 109
rüg a korongaljat lábával hajtja 76
ruha a csecsemő pólyája hathetes koráig 205
– 1. *gyerekruha*
ruzsnycica, rezsnycice kézi mázórló 63, 81, II. 7
rz. – 1. *mázórló, mázdaráló*

S

sáhos négynyüstös abroszfajta 130
sáhos-almás abrosz szedetttes technikával szőtt
abroszminta IV. 20 rz.
sáhos-tótos abrosz szedetttes abroszfajta IV. 19
rz.
sajtszárító polc 52
sakktáblás a guzsalytalpba metszett minta 109,
III. 2 rz.
sallangos surc hosszú madzagos kötényfajta; a
madzag végére bojtot varrtak, s ezt a legé-
nyek a lájbijuk zsebéből csüngették ki 203
– 1. *pejtli*
sapka 1. báránybőr~ 184, V. 20, 22 fk. –
1. *kusma*, 2. ellenzős szövet vagy posztó ~
184, V. 21 fk.
sárgaagyag agyagfajta 72
sarkányfejes varrottas párnavég-minta IV. 28,
29 fk. – 1. *kakastarés*
sarmasági forma varrottasminta 177, IV. 34 fk.
sarmasági makkos varrottas lepedővég-minta
177, IV. 34 fk.
sarok cifrázás a guzsalypalcának metszett díszí-
tése III. 2. rz.
sarokforma sarokcsempe-készítéshez használt
dúc II. 19 rz.
sarokkályha a kemence sarkaihoz készített csem-
pe 99, II. 19, 20, 24 rz.
sátor szikra- és füstfogó a kemencén 22, 25,
27, 29, I. 17, 18, 20, 25 rz. – 1. *kas, kürtő*
sátorkemence vagy *sátoros kemence* füst- és
lángfogó résszel készített kemence 28, I. 17,
24 rz.
sátoros tüszely a kemence padkája és a föléje
emelt füstfogó 22, 27, I. 25 rz.
selyemfersing szoknyafajta 201
selyemvirágos lájbi selyemszállal kivarrt ujjat-
lan férfi felsőruha 199, V. 57 fk. – 1. *vi-
rágos lájbi*
sifon ruhásszekrény 45
sima ki nem faragott 109
simanadrág 202 – 1. *ellenzős nadrág*
simaszárú oldalt varrt (csizma) 204
simavarrás lapos öltéses hímzés mód 154, 155,
160
simavarratú lapos öltéssel varrt, újabb hímzés-
fajta IV. 31 rz.
simogat az edény felületéről az érdes részeket
kezével letörli 77
sing a fonal és a vászon mérésekor használt
mértékegység (62 cm) 127
sinór III. 3 rz. – 1. *karcolás*
sinoros lájbi zsinórral díszített mellény 199, V.
55, 56 fk. – 1. *zsinóros lábli*
sinyor 1. a lájbit díszítő zsinór 198, 2. a ha-
risnya-nadrág szárának külső oldalvarrásába
varrt fekete posztócsík 202, 3. szoknyára és
kötényre varrt farkasfogás dísz 201
síp a kijárókémény keskeny része 27

sisak a fejfa faragott részének egyik díszítő-eleme 121, 122, III. 7 rz.
sláfli 205 – I. *pólyalábli*, *gatyakorc*
sodrás I. a kék színű fersing gallérja alá tett piros dísz 201, 2. a szoknya aljára varrt piros csík 201, 3. a kötény gallérját ezzel a varrással varrták a ráncokra 202
sokcsikos abroszcsikozási mód 144
sorba fog a szálak befogásának sajátos módja a nyüstbe 130
sorba köt a lábitók kötésének egyik módja 130
sorba lábit a lábitók váltásának egyik módja 130
sormadaras I. szedettes mintaelem a széleskendőn 139, 150, IV. 6, 7 rz. 2. varrottas díszítőelem 163
spór I. 18 rz. – I. *fűtő*, *vasfűtő*
stafér hozomány 132 – I. *staférun*
staférun 132 – I. *stafér*
stafirungos láda festett láda; ebben tartják a menyasszony hozományát 132
stelázsiláb fiókosszekrény-láb 48
sulykol a vizet a ruhából sulyokkal kiveri 193
sulykoló szék a ruha kisulykolásakor használt székfajta 45
sulyok mosáskor a ruha verésére használt keményfa lap 108, 193, I. 44, III. 6 rz.
surc kötényfajta, fajtái: *virágos surc*, *varratos surc* 202, V. 69, 72, 73 fk.
surgyé szalmazsák (huzat), a hozomány tartozéka 132, 151
sut a kemence és a ház fala közötti szűk rész 25, 33, 35, I. 17, 20, 22, 24 25 rz.
sütökemence 24, 27, 29, I. 6, 18, 20, 22 rz.

Sz

szabadkézzel (fest) minta nélkül fest 34
szája (a kemence ~) a tűzhely nyílása I. 25, 26 rz.
szakácsasszony-ruha a lakodalmkor a szakácsnénak ajándékozott kötény 138, IV. 3 rz.
szakasztókendő kenyérsütéskor használt kendő 132, 136 – I. *szakítóruha*, *szakasztóruha*
szakasztóruha vagy *szakítóruha* 132, 136, IV. 1 rz. – I. *szakasztókendő*
szálánvarrott kerekszemes a szálak szerint, keresztiszemes öltéssel varrt hímzésfajta 159
szalmakalap 184, 185
szalmaselyem a selyemfersing anyaga 201
szálöltés 160 – I. *előreöltés*
szapul fehérneműt lúgos vízben mos 193
szapuló vagy *szapulló* fonal- és ruhamosáskor használt nagy faceber 127
szapulócseber 126 – I. *szapuló*
szár a csizma része 204
szárad szikkad 77
száraszt száradni teszi (az edényt festés után) 77
szárit a kenderszálat a napon szikkasztja 127

száritókötél ruhatartásra, száritásra használt, a tűzhely fölött kifeszített kötél 52, I. 25 rz.
száritópalc felfüggesztett deszkalap; ezen -szikkad az edény 77
száritórúd a tornác délre néző eresze alá erősített rúd 52
szártekerő a kapcának a bokára csavart része 204
szaru az edény festésére alkalmassá tett, lúdtollcsőben végződő tehénszarv 82, II. 8 rz. – I. *írószaru*
szaruzás az a művelet, amikor a festéket szaruvál csorgatják 87, II. 9 rz.
szedéses abrosz abroszfajta IV. 17 rz.
szedéses párna szöttes díszű párna 132 – I. *ki-varratos párna*
szedéses szöttes a hosszanti szálak bizonyos rend szerinti felszedésével szőtt vászonmű 131, IV. 2 rz. – I. *szedett szöttes*
szedett bársonycsikos abrosz a két végén szedett csikozással szőtt abrosz IV. 16 rz.
szedett csikos abrosz ünnepi díszabrosz 144, IV. 15 rz.
szedett szöttes 124, 130 – I. *szedéses szöttes*
szegények színe sárgás színű (fonál) 128
szegfű ecsettel festett díszítőelem II. 9 rz.
szegfűs vagy *szegfűves* varrottas- és szöttesminta IV. 12 fk.
szék a csempe formálásához használt padféle 99
szekrény I. lisztes- és gabonásláda 24, I. 20, 32–34 rz. – I. *hombár*, 2, ruhatartásra használt bükkfa láda 26, 38, I. 20, 32 rz.
szélbe tesz a vásznat szél szerint szabja 191
szelés az agyag darabokra vágása 74
széleskendő díszes szöttes falikendő 132, 136, 138, IV. 6, 7 rz. – I. *fiúskendő*
széllel alá tesz a vászon vízszintes irányú szabása 191
szelő 75 – I. *agyagszelő*
szélrózsa szöttes mintaelem IV. 18 rz.
szembefordított cserелеveles varrottas párnavégminta IV. 32 rz.
szemöldök a női fejfa legfelső simán hagyott része 122, III. 7 rz.
szénatartó gazdasági épület 15
széthúz a korongra tett rög alját ujjával alakítja 76
szilke 1,5–2 literes, ételhordásra és tartásra használt egyfülű agyagedény 87, 90, II. 11, 12 rz.
szilvماغ hosszúkás faragott mintaelem a guzsalytalpon 109, III. 3 rz.
szimpla lábli a gyermekek és az öregek egyszerű mellénye 200
szív metszett díszítőelem a guzsalytalpon III. 3 rz.
szívanó 189 – I. *cók*, *cikli*
szívek ecsettel festett díszítőelemek II. 9 rz.
szíves kályha szív alakú motívummal készített csempe II. 23 rz.

szoboj a szövöszéknek az a része, amelyre a fonalat, illetőleg a vásznat felcsavarják 129 150
szoknya 201, V. 65, 66 fk.
szomán posztó felsőruha 194
szögletes kötő kötényfajta 201. V. 47 fk.
szőrfonal gyapjúfonal 158
szőrkendő virágmintás (rózsás) gyapjúkendő 184
szőrnadrág 202 – 1. *harisnya*
szősz helye a guzsalypálca vége, ahová a szőszet kötik III. 2 rz.
szőszkötő kenderszőszből font gatyamadzag 192
szősz mejjék a kistéhelen kifésült kenderszősz 127, 128 – 1. *karikó*
szuszék faragott láda; a szőttesek tartására használják 132
szűcsvirág varrottas mintaelem 165
szűkfenekű (agyagedény) 90
szűrő (laskaszűrő) II. 11 rz.
szűttes (párna) szőttes párna 132
szvetter 197 – 1. *kabát, puluvert*

T

tábla az agyagoszlopból egy csempe számára levágott szelet 99
táblás abroszszövési-mód 131
tál 91, II. 12 rz.
tálas polcos edénytartó 53, I. 11, 46, 47 rz.
tálhordó kendő kisebb kendőféle 138, IV. 4 rz.
talp 1. a ház ágasait tartó alapzatgerenda 15, 22, 2. a guzsaly vízszintes tartó része 109, III. 4, 5 rz. 3. a szövöszék lába 129
tányér 1. evőtányér II. 12 rz. 2. a mázórléshez használt cserépedény II. 7 rz.
tányérszedő a lakodalomban segédkező leány 133
tapotás az a művelet, amikor az agyagot lábbal gyúrnak 74
tarisnya szőttes zsákocská 136
tarisnyáskendő, *tarisznnyáskendő* kendőféle, élelmet – kenyeret, szalonnát – göngyölnek belé; a hozomány tartozéka 132, 136
tarkerlisütő tézstasütő agyagedény II. 15 rz.
tavaszi katlan a fazekastermékek mennyisége a tavaszi égetéskor 79
tejescsupor 69, 90, II. 10, 12, 13, 18 rz.
tejescsupor fedő II. 11 rz. – 1. *gombosfedő tejfeles csupor* II. 10 rz.
tejka polcos fali edénytartó 53, I. 17, 20, 46, 47 rz. – 1. *téka, falitálás téka* 53, I. 17, 20, 46, 47 rz. – 1. *tejka, falitálás*
tekercs agyag-göngyöleg 75
tekintetesúr-virággal díszített újabb keletű, úri eredetű lepedő- és abroszhímzés 151
teknő faedény, amelyben az agyagbányából a földet kiadogatják 74
telikulacs hasas agyag ivóedény II. 14 rz.
tépés hat fő kender 105
tere kb. 70 kg kibányászott agyagmennyiség 74

terhés edénnyel megrakott 68
téztaszűrő füles cserépedény II. 12 rz.
teteje 1. a szék ülőlapja 47, I. 30, 40 rz. 2. a láda felső része I. 32 rz. 3. az égetőkemence nyitott felső része 78, 4. a kemence-sátor felső része 30, I. 26 rz.
tigli gyógyírt tartó cseréptégely II. 15 rz.
tilol a kenderszárat törőeszközön a pozdorjától megtisztítja 127
tisztafény az edény színe 6–7 órai égetés után, amikor a máz ráolvadt 79
tisztaház a lakóház díszes, alkalmi használatra szánt szobája 21 – 1. *nagyház*
tiszta-szedéses szedéses technika 141
tízakupás 15 literes agyagedény 90 – 1. *kásfazék*
tok az agyagedény csőszerű nyele 92, II. 11, 12 rz.
tokoslábos 92, II. 12 rz. – 1. *lábbal lábos*
tornác a háznak a bejárati oldal felől húzódó nyitott, oszlopos része 16, 22
tornáctalp a tornácfedél tartására lefektetett talpgerenda 16
tornyos (gomb) díszes fémgomb 199
tornyosgombos fejfaforma III. 16 rz.
tótláda hosszú, lapos tetejű, alacsony láda 39 – 1. *hosszúláda*
tótos abrosz-szövési mód 131, 150, IV. 19 rz.
tótos szőttes szőttesfajta 148, IV. 19 rz.
töbe szed a ráncot levarrja a pendelyen és a bögatyán 191
tőcik 16, 22, I. 17, 18 rz. – 1. *házalja*
tőcsér tölcser (agyag) II. 11, 15 rz.
tőke az agyag meggyúrásához használt fabutykó 99 – 1. *agyagostőke*
tőkezár 24 – 1. *farekesz, rekesz*
tölgyfaleveles varrottas párnavég-minta 157, IV. 6 fk.
töltéses újabb keletű, száröltéssel varrt hímzés mód 154, 157, IV. 25, 26 rz.
töltéses bokros varrottas párnavég-minta 154, IV. 25 rz.
töltéses sima varrottas újabb keletű varrottasfajta 153, 154, 160
töltéses sima varratos hímzés mód 155. IV. 31 rz.
tömött sűrű (agyag) 72
törülközőkendő 132, IV. 2 rz.
tőtött szárú bélelt szárú 204
tőve (a fejfa ~) 117, III. 7 rz.
tőtés 16 – 1. *házalja, tőcik*
tőz kézzel leölt 191 – 1. *megtőz*
tulipán vagy *tulipánt* 1. szőttes és varrottas mintaelem 165, IV. 18 rz., 2. metszett díszítőelem a guzsalytalpon III. 3 rz., 3. a fejfa faragott részének díszítőeleme 121, III. 7 rz.
tulipánok ecsettel festett díszítőelem II. 9 rz.
tulipános vagy *tulipántos* 1. szedettes szőttesfajta 146, 150, IV. 6, 18 rz., 2. varrottas

párnavég-minta 165, 3. hímzett kötényfajta 203
tulipános csík szöttes díszítési mód 144
tulipános kályha tulipándíszes csempe II. 23 rz.
tulipántos festett láda 42, 44 – 1. *kerek-láda, gyalogláda*
tulipánt szilvماغokkal metszett díszítőelem a guzsalytalpon III. 3 rz.
tűfokos szabadon, szálszámolás nélkül varrt minta 155
tükör 27, I. 20, 31, 43 rz.
tűszej kőből és sárból rakott, két arasz magas pad a kemence körül 27, I. 17, 18, 22, 24, 25, 26 rz.
tűzés 1. a pendely párkányára varrt hímzés-elem 191, V. 15 rz., 2. a férfiinget elöl díszítő hímzés 190
tűzjázat a berakott edény és a katlan szája között meg a katlan fala mentén szabadon hagyott hely 78

Ty

tyeptár 1. combközépig érő ujjas bunda 193, 2. szöttes felsőruhadarab 126
tyúkosan kétoldalt összefont haj; a fiatal lányok hajviselete 183, V. 5 fk.

U

ugorkáskanta cserépedény 85, II. 10 rz.
útból felhúz az agyagot a korongon másodszor felfelé irányítva formálja 76
ujjas bélelt posztó- vagy kartonkabátka 196, V. 19, 20 rz.
ujjas lékri lékriefajta 196, V. 46 fk.
újmódi hímzés szabad rajzú, újabban varrt hímzésfajta 161

Ü

ülés cöveklábú pad a fazekasműhelyben II. 4 rz.
ület 192 – 1. *fenék, gatyület*
ülőtálpas guzsaly talpfával készített guzsaly 109, III. 2 rz.
ünneplőhuzat ünnepkor használt hímes párna-huzat 50
üveges kétrészes, üvegbetétes edénytartó szekrény 55, I. 18, 31, 48 rz. – 1. *üveges kredenc*

V

vakablak a szobának a pitvar felőli falába vágott mélyedés 27, I. 20 rz.
vakkémény 25, 27, 31, I. 21, 22, 21 rz. – 1. *baba-, fa-, bobottya-, kas-, kijáró-, füstké-mény*
vakvirágos szatén kötényanyag 201

vállal 187 – 1. *megvállal*
vállalék az ing vállrészébe varrt vászonerősítés 187 – 1. *vállfolt*
vállfolt 187 – 1. *vállalék*
vályogtégla sárból vetett és égetett téglá 18
varratos surc hímzett kötény 202 – 1. *virágos surc*
varrott tángyéros nagycsillagja párnavégre varrt minta 169, IV. 23 rz.
varrottasba húz fel a vetettágy párnáira hímes huzatot húz 50
vasfűtő 33, I. 20, 25 rz. – 1. *fűtő, spór*
vashorog a cserényajtó kulcsa 24
vasnyárs szalonnasütő hegyes vas 33
vasráma a kemencesátor alsó tartóvása 30, I. 26 rz.
vászonfeszítő a megszőtt vászon széleinek szét-feszítésére használt eszköz 108, III, 6 rz;
vászonlepedő 135
vászonkabát 196
vászonvessző a szövőszékre felcsavart fonalrét-g közé dugott pálca 150 – 1. *rakottya-vessző*
váza újabb keletű agyag díszedény 93, II. 11 rz.
veder 24
végigsimít a csempetábla felületén a simítófát végighúzza 99
vékásfazék 77, 90 – 1. *tízakupás*
veréce 24 – 1. *cserényajtó*
verés az agyag megcsapkodása a fabunkóval 74
véső 114
vetélő vagy *vetéllő* a keresztiszál beöltéséhez használt eszköz a szövőszéken 108, 109; III. 6 rz.
vetettágy 25, 49, 151, I. 17, 18, 20, 44 rz., IV. 1. színes k. – 1. *rakottágy, nagyágy, elsőágy*
vető a fonalnak a szövőszékre való felhúzását előkészítő eszköz; ezen számlálják meg a fonalmennyiséget 127 – 1. *vetőkaró*
vetőkaró 129 – 1. *vető*
virág 1. ecsettel festett díszítőelem az edényen 86, 2. a pendely párkányára hímzett díszítés 191
virágcserep (agyag) II. 11 rz.
virágbokréta kalapdísz 185
virágos 1. a tűzhely körüli falrészben alkalmazott minta 34, I. 28 rz., 2. szöttes minta-elem a széleskendőn 139, 3. fejkendő-hímzés-minta 184
virágoskender virágot termő kender 127
virágos lábli rózsamintás férfi felsőruha 199, V. 57 fk. – 1. *selyemvirágos lábli*
virágos surc a legények kék színű virágmintás köténye; a hímzésdísz szerint lehet *ótott rózsás, kokasos, tulipántos, ótott rózsalapís* 202, V. 4, 5 színes k. – 1. *varratos surc*
virágos szilke virágdíszes agyagedény 90
virágoz az edényt ecsettel virágosan mintázza 77, II. 10 rz.

virágozás virágdísz 84, II 9 rz.
 virágváza II. 11 rz.
 viseltes abrosz használatra készített abrosz
 143, IV. 12 rz.
 vizeskancsó kisebb víztartó cserépedény 90, II.
 10 rz.
 vizeskanta nagyobb víztartó agyagedény 90, II.
 10 rz.
 vizeskorsó nagyobb víztartó cserépedény, 90,
 II, 16. rz.
 víz(es)pad l. a tűzhely ajtó felőli oldalára
 helyezett, mosogatásra használt asztalfajta
 37, 45, I. 17, 18 rz. – l. *mosogatópad*, 2.
 vizesedény tartására használt pad 24, I. 20
 rz.
 vizespohár (agyag) II. 11 rz.
 vízfolyás szedetttes szöttes mintaelem 177, IV.
 18, 28, 41 rz. 47, 52 fk.
 vizítke zsinóros női felsőruha 195 – l. *hecike*
 vízvezetőcső 93, II. 15 rz.
 vonalak ecsettel festett díszítőelem II. 9 rz
 vonszösz téheléskor a kenderszál tövéről le-
 húzott szösz 127
 vőfikendő vőfélykendő 132, 138, IV. 5 rz.

Z

zöldmáz kezdetleges díszítő festési mód régen
 zöldfesték helyett alkalmazták 87, 99. II.
 10 rz.
 zöldmázzal leönt rézoxidos mázzal bevon 99
 zörgős korsó agyaggolyóval készített cserép-
 edény 90, II. 10, 16 rz.

Zs

zsák 132
 zsalikendő vagy -keszkenő 184, 200, V. 59,
 61, 62, 64 fk. – l. *bodrikendő*
 zsilipezés talpfákba csapolt sasfák közé rakott
 faelemekből készült fal 15
 zsindeyes ház 15
 zsinór szaruval csorgatott vízszintes díszítés
 az edényen 82
 zsinórmintázat a guzsalypálcára vésett minta 109
 zsinóros lábli 199, V. 55, 56 fk. – l. *sino-
 ros lábli*
 zsírbasültnek való tángyér lapos cserépedény
 (csöröge, fánk tartására) 91, II. .11 rz.

SZAKIRODALOM

1. Almási István: *Szilágysági dallamok*. Műv. 1970, 6. szám, 29–33.
2. Árvay Árpád: *Szilágysági lakodalom*. Műv. 1970, 6. szám, 34–35.
3. Balázs Márton: *Szilágysági néprajzi adalékok*. Ethn. II. (1891), 200–209 (babonák).
4. Boér Miklós: *A Szilágyság népeiről*. I. II. III. Erdély Népei II. (1899), 25–28, 53–55, IV. (1901), 10–13.
5. Caba, Vazul: *Szilágy vármegye román népe, nyelve és költészete*. Bécs, 1918.
6. Debreczeni László: *Szilágysági temetők*. SziReN. (1931), Zilah, 1930, 107–115.
7. Debreczeni László: *Szilágyság fatornyairól*. SziReN. (1933), Zilah, 1932, 54–63.
8. Debreczeni László: *Kalotaszegi tornyok Szilágyban*. SziReN. (1935), Zilah, 1934, 101–110.
9. Fejér László: *Zsibói kosarak* Előre, 1969. jan. 17.
10. Fodor Dániel: *Zilah város ezeréves múltjának ismertetése*. Zilah, 1896.
11. Gönyey Sándor: *Lófarkkötések Szilágy és Szatmár megyében* Ethn. LIII (1942), 148–151.
12. Gönyey Sándor: *A szilágysági magyarok népviselete*. Muskátli, XLVI (1943), 13–17.
13. Ghergariu, Leontin: *Miorița și Meșterul Manole în folclorul Sălajului*. Transilvania, LXXIII (1942), 1305.
14. Ghergariu, Leontin: *Unelte și instalații țărănești pentru prelucrarea unor produse alimentare în Sălaj*. AMET (1965–1967), Cluj, 1968, 439–459.
15. Ghergariu, Leontin: *Ocupații anexe ale populației din Sălaj în trecut*. AMET. (1968–1970), Cluj, 1971, 161–183.
16. Ghergariu, Leontin: *Meșterii construcțiilor monumentale de lemn din Sălaj*. AMET. (1971–1972), Cluj, 1973. 255–272.
17. Györffy István: *Szilágysági hímzések*. I. Magyar Népművészet, 2. szám, Budapest, 1924, 2. lap, 32. t.
18. Herepei János – Szabó T. Attila: *Levéltári adatok faépítészetünk történetéhez. I. Fa-templomok és haranglábak*. ETF. 107. szám, Kolozsvár, 1939, 25–28.
19. Hodor Károly: *Doboka vármegye természeti és polgári esmértetése*. Kolozsvár, 1837.
20. Kovách Géza: *Adatok a szilágysági népi űrmértékek kérdéséhez*. Ethn. LX (1949), 267–271.

21. Kovách Géza: *A zilahi céhek története*. Bukarest, 1956.
22. Kós Károly: *Élekorok népművészete a Szilágyságban*. Falvak Dolgozó Népe, 1968, 48. szám.
23. Kós Károly: *Kalotaszegi kályhacsempék*. I–II. Igazság, 1969, 167. és 221. szám.
24. Kós Károly: *Tövisháti tűzhelyek*. Műv. 1970, 6. szám, 39–44.
25. Kós Károly: *Szerelem és halál a szilágysági népművészetben*. A szerző *Népélet és néphagyomány* című tanulmánykötetében. Bukarest, 1972, 209–237.
26. Kövály László: *Tájképek utazási rajzokban*. Nemzeti Társalkodó, 1840, I. rész, 66–77.
27. Kövály László: *Föld- és országtani vázlatok a Szilágyról*. Tudománytár, VIII (1840), 20–36.
28. László Géza: *A zilahvidéki nyelvjárás*. MNyör. XXVII (1898), 441; XXVIII (1899).
29. László-Bencsik Sándor: *Vérvölgyi lassú*. Táncoló Nép. 1950. ápr. – júl., 25–29.
30. Márton Gyula: *A zilahi fazekasmesterség*. Dolg. 18. szám, Kolozsvár, 1948.
31. Márton Gyula: *A zilahi fazekasmesterség szakszókincse*, A kolozsvári Bolyai Tudományegyetem (1945–1955). H. n., 1956, 393–444.
32. Márton Gyula: *A tímárok zilahi mesterségszavaiból*. Dolg. 19. szám, Kolozsvár 1948.
33. Morariu, Tiberiu: *Județul Sălaj*. București, 1972.
34. Nagy Jenő: *Népi tégláégetés a zilahi Mice-völgyében*. EM. L(1945), 246.
35. Nagy Jenő: *A szilágysági Tövishát népi öltözetének vizsgálatához*. Ethn. LXX (1959), 442–445.
36. Nagy Jenő: *Tövishát népi öltözte*. Műv. 1970, 6. szám, 36–38.
37. Petri Mór: *Szilágy vármegye monographiája*. I–VI. kötet, Budapest, 1901–1904. I. kötet, 669–753.
38. Rettégi György: *Emlékezetre méltó dolgok 1718–1784*. Bevezető tanulmánnyal és magyarázó jegyzetekkel közléteszi Jakó Zsigmond. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1970.
39. Stoica, D. și Lazăr, I. P.: *Schița monografică a Sălajului*. Szilágysomlyó, 1908.
40. Szabó Gyula: *Este a krasznai fonóban*. Falvak Dolgozó Népe, 1968. febr. 28.
41. Szabó T. Attila: *Zilah helynévtörténeti adatai a XIV–XX. században*. ETF. 86. szám, Kolozsvár, 1936.
42. Szentimrei Judit: *Szilágysági kenderfű abrosz*. Dolgozó Nő, 1968, 10. szám.
43. Szikszai Lajos: *A Szilágyságról a Szilágyságnak*. Szilágy, 1893, 19. szám.
44. *Szilágy* hetilap 1882–1945 (1908-tól *Szilágyság* címen), Zilah.
45. Zilahy Károly: *Szilágysági oláhok*. Vasárnapi Újság, 1859, 13. szám.